

Erasmus
School of
Law

Rotterdamse schaal

Ordering van smartengeldbedragen
bij lichamelijk letsel en andere
persoonsaantastingen

ROTTERDAMSE SCHAAAL

Ordering van smartengeldbedragen
bij lichamelijk letsel en andere
persoonsaantastingen

De Rotterdamse schaal is het resultaat van onderzoek verricht door onderzoekers van Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam, in opdracht van de Raad voor de rechtspraak. Het project is gefinancierd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Parts A and B of the Rotterdamse schaal are based on an adaptation of the English Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases, which were first published in 1992. This adaptation is based on the 17th edition (2024) and was published by arrangement with Oxford University Press. The Dutch Council for the Judiciary is solely responsible for this adaptation from the original work and Oxford University Press shall have no liability for any errors, omissions or inaccuracies or ambiguities in such adaptation or for any losses caused by reliance thereon.

De delen A en B van de Rotterdamse schaal zijn gebaseerd op een bewerking van de Engelstalige Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases, die voor het eerst werden gepubliceerd in 1992. Deze bewerking is gebaseerd op de 17e editie (2024) en is gepubliceerd in overleg met Oxford University Press. De Raad voor de rechtspraak is als enige verantwoordelijk voor deze bewerking van het oorspronkelijke werk en Oxford University Press is niet aansprakelijk voor eventuele fouten, weglatingen of onnauwkeurigheden of dubbelzinnigheden in een dergelijke bewerking of voor enige schade veroorzaakt door het vertrouwen daarop.

Opmaak en omslagontwerp: Textcetera, Den Haag

© 2025 Raad voor de rechtspraak | WJS uitgevers

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige ander manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-94-93458-11-6
NUR 820

wjs-uitgevers.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1 De Rotterdamse schaal	1
2 Inbedding in het wettelijk kader	2
3 Werken met de schaal	6

DEEL A LICHAAMELIJK LETSEL

Algemene toelichting	12
----------------------	----

1 Verlamming	13
1.1 Tetraplegie	13
1.2 Paraplegie	13

2 Hersenletsel	15
2.1 Hersenletsel	15
2.2 Epilepsie	18

3 Letsel aan zintuigen	20
3.1 Aantasting gezichtsvermogen	20
3.2 Aantasting gehoor	21
3.3 Aantasting smaak- en reukvermogen	23

4 Inwendig letsel	24
4.1 Borstletsel	24
4.2 Longziekten	25
4.3 Asbestgerelateerde ziekten	26
4.4 Astma en ademhalingsaandoeningen	27
4.5 Voortplantingsorganen (mannelijk)	28
4.6 Voortplantingsorganen (vrouwelijk)	29
4.7 Spijsverteringssysteem	30
4.8 Nier	32
4.9 Darmen	32
4.10 Blaas	33

4.11	Milt	34
4.12	Buikwandbreuk (waaronder liesbreuk)	35
5	Orthopedisch letsel	36
5.1	Nekletsel	36
5.2	Whiplash Associated Disorder (WAD)	38
5.3	Rugletsel	39
5.4	Schouderletsel	41
5.5	Bekken- en heupletsel	42
5.6	Amputatie van de arm	44
5.7	Ander armletsel	45
5.8	Elleboogletsel	46
5.9	Polsletsel	47
5.10	Amputatie van hand, vinger, duim	49
5.11	Letsel aan hand, vinger, duim	51
5.12	Amputatie van het been	53
5.13	Ander beenletsel	54
5.14	Knieletsel	56
5.15	Enkelletsel	58
5.16	Achillespees	59
5.17	Voetletsel	60
5.18	Teenletsel	62
6	Dodelijke verwondingen	64
6.1	Algemene toelichting	64
6.2	Relevante factoren en bandbreedte	65
7	Werkgerelateerde aandoeningen aan ledematen	67
7.1	Vibratie witte vinger- en/of hand-armvibratiesyndroom	67
7.2	Andere aandoeningen aan bovenste ledematen	68
8	Chronische pijn	70
8.1	Complex Regionaal Pijn Syndroom (CRPS)	71
8.2	Andere pijnsyndromen	72

9	Gezichtsletsel	73
9.1	Schedelbeschadiging	73
9.2	Misvorming van het gezicht	75
10	Littekens aan andere delen van het lichaam	77
11	Beschadiging van het haar	78
12	Dermatitis en andere huidaandoeningen	79
13	Licht letsel	80

DEEL B (GEOBJECTIVEERD) GEESTELIJK LETSEL

Algemene toelichting	84
Shockschade	85
Samenloop met vergoeding van 'affectieschade'	86

14	Geestelijk letsel	87
14.1	Geestelijk letsel algemeen	87
14.2	Posttraumatische stressstoornis (PTSS)	88

DEEL C SMARTENGELD ANDERS DAN VANWEGE (AANGETOOND) LETSEL

Algemene toelichting	90
----------------------	----

15	Seksuele misdrijven	93
15.1	Verkrachting (art. 242 Sr oud)	93
15.2	Ontucht met binnendringen (art. 244 en 245 Sr oud)	94
15.3	Aanranding (art. 246 Sr oud)	96
15.4	Openbaarmaking van seksueel getint beeldmateriaal	97
15.5	Sextortion	98

16	Mensenhandel (art. 273f Sr)	101
17	Belaging (art. 285b Sr)	103
18	Onttrekking aan het ouderlijk gezag (art. 279 Sr)	105
18.1	Persoonsaantasting van de ouder	105
18.2	Persoonsaantasting van het kind	106
19	Persoonsaantastingen bij bedreigende situaties	108
19.1	Bedreigende situaties die gepaard gaan met diefstal (art. 312 Sr) en/of afpersing (art. 317 Sr)	108
19.2	Vrijheidsberoving (art. 282 Sr)	110
19.3	Bedreigende situaties door opzettelijke ontploffing (art. 157 Sr)	110
19.4	Bedreigende situaties door opzettelijke brandstichting (art. 157 Sr)	111
19.5	Bedreiging (art. 285 Sr)	112
20	Schending van de eer en goede naam	113
20.1	Reputatieschade door smaad, laster, etc.	113
20.2	Belediging	114

Inleiding

1 De Rotterdamse schaal

Dit document bevat een ordening van smartengeldbedragen bij lichamelijk letsel en andere persoonsaantastingen. Het vormt een hulpmiddel bij de vaststelling van de omvang van smartengeld in concrete gevallen, door de civiele rechter, door de strafrechter en buiten rechte. De schaal biedt in één oogopslag een indicatie voor een passend smartengeldbedrag voor een bepaald gevalstype. Het beoogt de rechtspraktijk te faciliteren door op een toegankelijke manier overzicht en aanknopingspunten te bieden voor de vaststelling van smartengeldbedragen. Dat draagt bij aan consistentie in smartengeldbedragen en inzichtelijker motiveringen. Iedereen kan er zijn voordeel mee doen, terwijl niemand eraan is gebonden.

De schaal biedt een inzichtelijke weergave van het ‘huis van het smartengeld’ en brengt in dat huis tevens (meer) ordening aan. Daarbij is veel inspiratie geput uit de Engelse *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*,¹ en daarnaast ook uit de Ierse *Personal Injury Guidelines*² die eveneens sterk voortbouwen op het Engelse model. Voor situaties waarin een aanspraak op smartengeld niet haar grond vindt in letsel bieden die documenten evenwel geen aanknopingspunten. Voor die categorie van persoonsaantastingen is daarom uitvoerig jurisprudentieonderzoek verricht naar verschillende gevalstypen die zich regelmatig voordoen de Nederlandse rechtspraktijk, in het bijzonder binnen het strafproces in het kader van de vordering benadeelde partij.

De in de schaal vermelde bedragen zijn gebaseerd op de in de Nederlandse rechtspraak toegewezen smartengeldbedragen, die daartoe zijn **geïndexeerd tot 1 juni 2025**.

Het onderzoek dat deze schaal heeft voortgebracht is verricht in opdracht van de Raad voor de rechtspraak en gefinancierd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het project duurde van medio 2023 tot medio 2025. De totstandkoming

1 Judicial College, *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*, Oxford: Oxford University Press 2024.

2 The Judicial Council, *Personal Injuries Guidelines*, 2021. Te raadplegen via <https://judicialcouncil.ie/personal-injuries-guidelines-committee/>.

van de Rotterdamse schaal wordt uitvoerig verantwoord in een afzonderlijk onderzoeksverslag.³

2 Inbedding in het wettelijk kader

2.1 Wanneer smartengeld?

Smartengeld is de vergoeding voor ander nadeel dan vermogensschade. Volgens art. 6:95 lid 1 BW bestaat daarop alleen aanspraak als de wet daarin voorziet. De rechter dient dan ook eerst vast te stellen dat is voldaan aan de vereisten voor een aanspraak op smartengeld.⁴ Is aan de wettelijke vereisten voor het bestaan van een aanspraak op smartengeld voldaan, dan komt de rechter toe aan de vaststelling van de omvang van het te vergoeden nadeel (de begroting). Voor die laatste stap beoogt dit document aanknopingspunten te bieden.

De belangrijkste grondslagen voor een aanspraak op smartengeld zijn vastgelegd in art. 6:106 BW:

‘Voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, heeft de benadeelde recht op een naar billijkheid vast te stellen schadevergoeding:

- a. indien de aansprakelijke persoon het oogmerk had zodanig nadeel toe te brengen;
- b. indien de benadeelde lichamelijk letsel heeft opgelopen, in zijn eer of goede naam is geschaad of op andere wijze in zijn persoon is aangetast;
- c. indien het nadeel gelegen is in aantasting van de nagedachtenis van een overledene en toegebracht is aan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot, de geregistreerde partner of een bloedverwant tot in de tweede graad van de overledene, mits de aantasting plaatsvond op een wijze die de overledene, ware hij nog in leven geweest, recht zou hebben gegeven op schadevergoeding wegens het schenden van zijn eer of goede naam.’

■
³ M.R. Hebly, S.D. Lindenbergh, A.I. Schreuder, W. Oudijk, *De Rotterdamse schaal. Ordening van smartengeldbedragen bij letsel en andere persoonsaantastingen. Onderzoeksverslag*, Research Memoranda 2025-4, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2025 (hierna: ‘het onderzoeksverslag’). Het rapport kan worden geraadpleegd via <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Wetenschappelijk-onderzoek/Research-Memoranda>.

⁴ Op dat punt volstaat dus geen billijkheidsoordeel. Zie uitdrukkelijk in deze zin HR 15 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1465, NJ 2019/468, m.nt. W.H. Vellinga, r.o. 2.4.2.

In de praktijk draait het meestal om het bepaalde onder b, en dan met name lichamelijk letsel, (in mindere mate) schending van eer en goede naam, en aantasting in de persoon ‘op andere wijze’. Onder de categorie aantasting in de persoon ‘op andere wijze’ vallen volgens de rechtspraak van de Hoge Raad enerzijds *naar objectieve maatstaven vastgesteld geestelijk letsel* en anderzijds gevallen waarin de *aard en ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan* een aanspraak op smartengeld rechtvaardigen.⁵ Het gaat in dat laatste geval bijvoorbeeld om gevallen van ernstige bedreiging,⁶ verkrachting⁷ of belaging.⁸

Ook in andere gevallen dan persoonsaantastingen voorziet de wet in grondslagen voor een aanspraak op smartengeld. Denk aan gevallen waarin de aansprakelijke het *oogmerk* had om ander nadeel dan vermogensschade toe te brengen (art. 6:106, aanhef en onder a, BW) of aan aantasting van de nagedachtenis van een overledene (art. 6:106, aanhef en onder c, BW). Deze gevallen komen in de praktijk (zeer) weinig voor en worden in de schaal daarom buiten beschouwing gelaten. Maar ook buiten art. 6:106 BW bestaan grondslagen voor een aanspraak op smartengeld. Denk aan art. 6:107 en 6:108 BW (‘affectieschade’), art. 533 lid 1 van het Wetboek van Strafvordering (de verdachte die, naar achteraf blijkt, zonder geldige grondslag in voorlopige hechtenis heeft gezeten), art. 10:11 en art. 10:12 van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz),⁹ het EU-recht (waaronder art. 82 lid 1 Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)) en gevallen waarin uit art. 13 EVRM de verplichting volgt om te voorzien in een aanspraak op vergoeding van ander nadeel, zoals bij schending van de redelijke termijn. Deze andere grondslagen hebben gemeen dat vragen rijzen over de verhouding tot art. 6:106 BW. In veel gevallen is (nog) niet duidelijk in hoeverre aansluiting kan of moet worden gezocht bij de in het kader van art. 6:106 BW ontwikkelde lijnen. In dit document, dat is toegespitst op persoonsaantastingen, wordt niet ingegaan op deze andere grondslagen.

2.2 Vaststelling van de omvang van het smartengeld

De rechter stelt volgens art. 6:106 BW de omvang van het smartengeld vast *naar billijkheid*. Er staat niet ‘naar *redelijkheid* en billijkheid’, omdat de maat van ander

5 HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376, NJ 2019/162, m.nt. S.D. Lindenberg (EBI).

6 Bijv. HR 15 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2012, NJ 2021/68, m.nt. S.D. Lindenberg en HR 14 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1243, RvdW 2021/913.

7 Bijv. HR 2 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1496, RvdW 2021/1094.

8 Bijv. HR 8 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:1956, NJ 2021/66 en HR 6 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1002, RvdW 2021/797.

9 In verband daarmee publiceerde het Landelijk Overleg Vakinhoud Familierecht (LOVF) medio 2024 de (eerste versie van de) *Oriëntatiepunten voor schadevergoeding in verplichte zorgzaken*.

nadeel dan vermogensschade zich niet op rationele gronden in een geldbedrag laat uitdrukken. Vaststelling naar billijkheid kan in wezen worden gezien als vorm van schadebegroting in overeenstemming met de aard van de schade, zoals voorgeschreven door art. 6:97 BW. Aan smartengeld worden verschillende functies toegedicht: compensatie, genoegdoening, erkenning en rechtshandhaving. Deze verschillende functies kunnen per gevaltype meer of minder een rol spelen bij de vraag naar de omvang van het smartengeld.¹⁰

Toegespitst op gevallen van letsel heeft de Hoge Raad een aantal nadere aanwijzingen gegeven voor de vaststelling van de omvang van smartengeld in concrete gevallen:

‘De begroting van immateriële schade geschiedt naar billijkheid met inachtneming van alle omstandigheden van het geval, waaronder de aard van de aansprakelijkheid en de ernst van het aan de aansprakelijke te maken verwijt, alsmede, in geval van letselschade, de aard van het letsel, de ernst van het letsel (waaronder de duur en de intensiteit), de verwachting ten aanzien van het herstel en de leeftijd van het slachtoffer. Voorts dient de rechter bij de begroting, indien mogelijk, te letten op de bedragen die door Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen zijn toegekend.’¹¹

De rechter dient verder de geldontwaarding in acht te nemen en hij mag letten op ontwikkelingen in ons omringende landen, maar die zijn niet beslissend. Ook de door de benadeelde gestelde voorgenomen wijze van besteding van het smartengeld is niet beslissend.¹²

De omvang van het ‘leed’ van de benadeelde moet (noodgedwongen) worden afgeleid uit min of meer objectieve factoren, waarbij vooral betekenis toekomt aan de aard en ernst van het letsel. De Hoge Raad heeft het als volgt verwoord:

‘Bij de bepaling van de omvang van de vergoeding zullen de persoonlijke omstandigheden van de benadeelde een rol spelen, doch de rechter zal de zwaarte van het verdriet, de ernst van de pijn, het gemis aan levensvreugde en het geschokte rechtsgevoel met name moeten afleiden uit min of meer objectieve factoren en concrete aanwijzingen, zoals de aard van het letsel en de gevolgen daarvan

10 Zie S.D. Lindenberg, *Smartengeld*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, par. 3.5 en 3.6.

11 HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793, NJ 2019/379, m.nt. W.H. Vellinga (*Overzichtsarrest benadeelde partij*), r.o. 2.8.7.

12 HR 17 november 2001, ECLI:NL:HR:2000:AA8358, NJ 2001/215, m.nt. A.R. Bloembergen (*D./B.*).

voor de benadeelde. De wijze waarop en de intensiteit waarmee het derven van levensvreugde door de benadeelde is of zal worden beleefd, zullen in rechte vaak niet, of niet anders dan zeer globaal, kunnen worden vastgesteld, zodat bij de begroting van het nadeel zal moeten worden geabstraheerd van de concrete beleving en in meer objectieve zin moet worden vastgesteld in welke mate van nadeel als hier bedoeld sprake is geweest.¹³

In de kern gaat het erom dat de individuele, subjectieve beleving van de getroffenene in kwestie zich niet goed laat vaststellen en op geld waarderen, en dus ook een weinig tastbaar aanknopingspunt vormt voor gevalsvergelijking. Vaststelling van de omvang van smartengeld houdt daarom – onvermijdelijk – enige ‘abstractie’ in van het nadeel dat in het concrete geval wordt geleden. De aard en ernst van het letsel vormen als het ware een eerste, meer objectieve indicatie van het subjectieve leed dat er doorgaans uit volgt, en lenen zich daarmee relatief goed voor onderlinge vergelijking en ‘rangschikking’. De categorisering in dit document en de daaraan gekoppelde bandbreedtes geven daar uitdrukking aan. Daarnaast kan betekenis toekomen aan meer concrete, subjectieve omstandigheden. Dit wordt gefaciliteerd door de factoren die relevant zijn voor differentiatie binnen de per letseltype onderscheiden bandbreedtes. Dit geldt zowel voor lichamelijk letsel (deel A) als voor naar objectieve maatstaven vastgesteld geestelijk letsel (deel B).

Ook in gevallen waarin de aanspraak op smartengeld is gegrond op ‘de aard en ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan’ (deel C), zal het fundament voor de aanspraak het perspectief bij de begroting bepalen en dient de rechter bij de begroting, indien mogelijk, te letten op de bedragen die door Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen zijn toegekend. Anders gezegd: waar bij smartengeld wegens letsel de aard en ernst van het letsel de belangrijkste aanknopingspunten vormen voor waardering en gevalsvergelijking, liggen bij smartengeld vanwege de aard en ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan de aanknopingspunten voor waardering en gevalsvergelijking enerzijds de aard en ernst van de normschending in kwestie en anderzijds de aard en ernst van de (al dan niet veronderstelde) gevolgen daarvan.

13 HR 20 september 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE2149, *NJ* 2004/112, m.nt. J.B.M. Vranken (*Coma*), r.o. 3.5.

3 Werken met de schaal

3.1 Het model: categorieën, bandbreedtes en factoren

De Rotterdamse schaal beschrijft welke smartengeldbedragen in het algemeen passen bij welke categorieën van gevallen. De schaal is ingedeeld in drie hoofddelen. In de eerste twee delen zijn alle letselcategorieën samengebracht: in deel A gaat het om lichamelijk letsel, in deel B om (geobjectiveerd) geestelijk letsel. Gevallen waarin een aanspraak op smartengeld bestaat anders dan vanwege (aangetoond) letsel zijn te vinden in deel C.

De basisstructuur is dat telkens een letselcategorie of smartengeldwaardige normschending wordt omschreven, waarbij in de regel een bandbreedte wordt vermeld die het bijpassende smartengeld indiceert. De bij de categorie genoemde factoren zijn relevant voor de inpassing van het concrete geval binnen de bandbreedte. De bij de categorieën opgesomde begrotingsfactoren hoeven niet ieder telkens van betekenis te zijn. Zij zijn bovendien ook niet uitputtend: steeds geldt dat ook andere dan de genoemde omstandigheden relevant kunnen zijn voor de omvang van het smartengeld.

Voor veel categorieën geldt dat ‘**psychische gevolgen**’ een relevante begrotingsfactor is. Gedacht kan worden aan psychische klachten zoals stress, verdriet, somberheid, piekeren, angst, slaapproblemen etc. Wanneer sprake is van naar objectieve maatstaven vastgesteld *geestelijk letsel*, komt (ook) deel B in beeld en kan sprake zijn van meervoudigheid (zie hierna par. 3.2).

Ook ‘**cosmetische gevolgen**’ vormt een regelmatig terugkerende begrotingsfactor. Daarmee wordt bedoeld op gevolgen die de fysieke schoonheid en het uiterlijk betreffen, zoals een ontsiering van het lichaam of gelaat, maar ook bemoeilijkte beweging. Wanneer sprake is van een misvorming van het gezicht of van littekens aan andere delen van het lichaam zoals omschreven in hoofdstuk 9 respectievelijk 10, kan sprake zijn van meervoudigheid (zie hierna par. 3.2).

3.2 Meervoudigheid

Regelmatig is sprake van meervoudigheid, dat wil zeggen dat meer dan één categorie van de schaal in beeld komt: een ongeval leidt tot zowel arm- als beenletsel, of er is sprake van zowel onttrekking aan het ouderlijk gezag als ontucht met binnendringen. Dan moet worden vastgesteld hoe wordt omgegaan met samenloop van categorieën. Dat kan zich in principe voordoen tussen alle subcategorieën *binnen*

de delen A, B en C van de schaal (armletsel en beenletsel) én tussen de categorieën A, B en C (lichamelijk letsel en geobjectiveerd geestelijk letsel; aard en ernst van de normschending en geobjectiveerd geestelijk letsel, etc.). Bij meervoudigheid is niet in één oogopslag duidelijk over welke orde van grootte het gaat en welke factoren relevant zijn voor het ‘vinden’ van het passende bedrag. Ook in gevallen van meervoudigheid kan de Rotterdamse schaal worden toegepast, zij het dat (meer) maatwerk nodig is.¹⁴

In veel gevallen leidt een optelsom van afzonderlijke bedragen ‘per letsel’ niet zonder meer tot een passend totaalbedrag. In sommige gevallen zal bij samenloop van letsels sprake zijn van ‘overlap’ wat betreft de weerslag op de benadeelde. Dat wil zeggen dat de voor de afzonderlijke letsels relevante factoren elkaar overlappen, waardoor sprake kan zijn van ‘dubbeltelling’ wanneer eerst ieder letsel afzonderlijk wordt gewaardeerd en de daaruit volgende deelbedragen vervolgens bij elkaar worden opgeteld (denk aan een geval van letsel aan de elleboog en de pols aan dezelfde arm). De impact van de gebeurtenis kan evenwel ook omvangrijker zijn dan tot uitdrukking komt in een optelsom van de op zichzelf gewaardeerde letsels. Is bijvoorbeeld sprake van letsel aan de onderste ledematen waardoor het loopvermogen is aangetast, en is daarnaast ook sprake van armletsel, dan kan de ‘totale impact’ groter zijn, omdat het armletsel het gebruik van (loop)hulpmiddelen belemmert. Het geheel is dan dus meer dan de ‘som der (na)delen’. Niet steeds leidt ‘optellen’ tot over- of onderwaardering van het nadeel: dat kan wel degelijk in een passend bedrag resulteren wanneer de begrotingsfactoren die voor elk van de letsels relevant zijn (vrijwel) geen overlap vertonen en de te vergoeden immateriële nadelen in feite gewoon ‘cumuleren’. Daarvan kan bijvoorbeeld sprake zijn wanneer een ongeval of misdrijf leidt tot orthopedisch letsel (zoals armletsel) en een ontsierend litteken in het gezicht.

In de Engelse rechtspraak is op dit punt de ‘*stand back*-benadering’ ontwikkeld, die erop neerkomt dat eerst per ‘geïsoleerd’ letsel een smartengeldbedrag wordt vastgesteld, om vervolgens een ‘stap achteruit’ te doen en te bezien of aldus een passend ‘totaalbedrag’ is gevonden.¹⁵ De benadering gaat dus uit van de mogelijkheid van correctie van de initiële optelsom van de gevonden deelbedragen, door ophoging (vanwege de grotere impact door de combinatie van letsels) of door

■
14 Zie hierover meer uitgebreid het onderzoeksverslag, par. 4.2.3.

15 *Sadler v Filipiak* [2011] EWCA Civ 1728. Zie eerder ook *Brown v Woodall* [1995] PIQR Q36 ‘no doubt having considered the various injuries and fixed a particular figure as reasonable compensation for each’.

bijstelling omlaag (ter voorkoming van ‘dubbeltelling’). In Ierland is het ‘proportionaliteitsbeginsel’ richtinggevend, dat inhoudt dat het bedrag aan smartengeld voor de combinatie van letsels in een redelijke verhouding dient te staan tot het ‘topbedrag’ en de omvang van het smartengeld bij ander letsel. Eerst wordt bezien of een van de aanwezige letsels kan worden aangemerkt als het meest ernstig, afgaande op de in de *Guidelines* neergelegde schaal (het letsel waarbij de hoogste bandbreedte is vermeld), om eerst voor dat letsel een passend bedrag te bepalen. Dat bedrag kan vervolgens worden verhoogd ter ‘aanvullende’ compensatie van de invloed van het lichtere letsel.¹⁶ Bij hantering van de Ierse werkwijze is dus geen ‘bijstelling naar beneden’ aan de orde van de initiële optelsom van bedragen per letsel. In Ierse rechtspraak is opgemerkt dat voor de toets of het totaalbedrag voor alle letsels ‘proportioneel’ is, het behulpzaam kan zijn om te bezien hoe dit zich verhoudt tot andere letselcategorieën uit de *Guidelines*.¹⁷

De rechter kan elk van de hier genoemde werkwijzen toepassen en zal afhankelijk van het concrete geval een keuze moeten maken.

3.3 Begrotingsmoment en wettelijke rente

De bedragen die in de Rotterdamse schaal worden vermeld bieden steeds een indicatie van het ‘huidige smartengeldpeil’: in dit document worden bedragen genoemd die medio 2025 actueel zijn. Dit leidt tot twee vragen: 1) hoe moet worden omgegaan met geldontwaarding sinds het verschijnen van de schaal?, en 2) hoe moet in een concrete zaak worden omgegaan met het ingangsmoment van de wettelijke rente?

Wat betreft de eerste vraag ligt het in de rede om de schaal regelmatig aan de geldontwaarding aan te passen. Tot dat moment kan bij de vaststelling van de omvang van het smartengeld in een concreet geval met sinds de verschijning van de schaal opgetreden geldontwaarding rekening worden gehouden.

Wat betreft de tweede vraag (ingangsmoment wettelijke rente) bestaat enige onzekerheid. Verdedigbaar is om bij de vaststelling van de omvang van het smartengeld de bedragen in de schaal tot uitgangspunt te nemen en de wettelijke rente te laten ingaan op het moment van de vaststelling van het bedrag.¹⁸

16 Zie The Judicial Council, *Personal Injuries Guidelines*, 2021, p. 6-7.

17 *Agnieszka Zaganczyk v John Pettit Wexford Unlimited Company and C & M Delaney Limited* [2023] IECA 223, par. 27.

18 Zie hierover meer uitgebreid het onderzoeksverslag, par. 4.2.5.

3.4 Betekenis van ‘schuld’ in gevallen van letsel

Uit de parlementaire geschiedenis en rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat in geval van letsel de aard van de aansprakelijkheid en de mate van verwijtbaarheid aan de zijde van de aansprakelijke als generieke factoren van betekenis zijn bij het vaststellen van de omvang van het smartengeld.¹⁹ Uit rechtspraak valt echter zelden direct af te leiden *welk gewicht* de aard van de aansprakelijkheid en de mate van verwijtbaarheid precies in de schaal leggen bij de begroting. Een en ander maakt het onmogelijk om in de schaal op dit punt op rechtspraak gebaseerde aanknopingspunten te bieden. In de Engelse en Ierse *Guidelines* komt de mate van verwijtbaarheid bovendien niet voor als relevante factor bij de vaststelling van het smartengeld, waardoor op dit punt ook niet op hun voorbeelden kan worden teruggevallen. De rechter zal zich van de betekenis van deze factor dus telkens in het individuele geval rekenschap moeten geven. Het model van de schaal leent zich op zich niettemin goed voor een vorm van standaardisering op dit punt.²⁰

19 HR 8 juli 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZCo665, *NJ* 1992/714 (*Hiv-besmetting*), r.o. 3.3 (‘aard van de aansprakelijkheid’); HR 9 augustus 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE2117, *NJ* 2010/61, m.nt. M.H. Wissink (*Wrongful birth II*), r.o. 5.3 (‘de aard van de aansprakelijkheid en de zwaarte van het aan de aansprakelijke gemaakte verwijt’); HR 20 september 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE2149, *NJ* 2004/112, m.nt. J.B.M. Vranken (*Coma*), r.o. 3.5 (‘aard van de aansprakelijkheid’); HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793, *NJ* 2019/379, m.nt. W.H. Vellinga (*Overzichtsarrest benadeelde partij*), r.o. 2.8.7 (‘de aard van de aansprakelijkheid en de ernst van het aan de aansprakelijke te maken verwijt’).

20 Zie hierover meer uitgebreid het onderzoeksverslag, par. 4.2.4.

DEEL A

LICHAMELIJK LETSEL

Algemene toelichting

Lichamelijk letsel vormt in de praktijk de belangrijkste categorie van gevallen waarin een recht op smartengeld bestaat. Staat eenmaal vast dat de benadeelde lichamelijk letsel heeft opgelopen, dan moet de omvang van het smartengeld ‘naar billijkheid’ worden vastgesteld (art. 6:106 BW).

Bij lichamelijk letsel zijn voor de vaststelling van de omvang van het smartengeld in het bijzonder de aard en ernst van het letsel (waaronder de duur en intensiteit) richtinggevend; zij vormen belangrijke aanknopingspunten voor gevalsvergelijking. De Rotterdamse schaal kan worden gezien als ‘operationalisering’ hiervan: wat hierna volgt is een uitgebreid overzicht van letsels en aandoeningen, waarbij doorgaans per categorie wordt voorzien in een onderverdeling naar ernst. In de relevante begrotingsfactoren komt tot uitdrukking dat daarnaast betekenis toekomt aan persoonlijke omstandigheden, zoals de leeftijd van de benadeelde en specifieke gevolgen van het letsel voor deze benadeelde.

Er is in principe geen ‘ondergrens’ met betrekking tot de ernst van het letsel: ook bij gering lichamelijk letsel, zoals een blauw oog dat vlot herstelt, heeft de benadeelde in beginsel aanspraak op smartengeld.²¹ Voor lichamelijk letsel van geringe ernst bevat hoofdstuk 13 aanknopingspunten voor de vaststelling van het smartengeld, namelijk de met het oog op licht letsel opgestelde indicatieve standaarden van de Letselschade Raad. Bij licht letsel gaat het, anders dan bij de daaraan voorafgaande, meer concreet beschreven letsels en aandoeningen om een generieke categorie, die met name wordt gekenmerkt door de tijdelijkheid van het letsel en ‘restloos’ herstel. Bij de in de volgende hoofdstukken concreet beschreven letsels en aandoeningen gaat het om letsel met een grotere en/of langduriger weerslag op de benadeelde; ‘overlap’ met de categorie licht letsel is dus in principe uitgesloten. Waar nodig wordt bij de lichtste subcategorieën in deel A ‘doorverwezen’ naar hoofdstuk 13.

Gevallen waarin geen sprake is van lichamelijk letsel, maar wel van (geobjectiveerd) geestelijk letsel vallen onder deel B. In gevallen waarin naast lichamelijk letsel ook (geobjectiveerd) geestelijk letsel aan de orde is, is sprake van een situatie van meervoudigheid waarin (meer) maatwerk is vereist (zie par. 3.2).

21 HR 29 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW1519, NJ 2012/410 (*Blauw oog*).

1 Verlamming

1.1 Tetraplegie

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mate van fysieke beperkingen en resterende beweging;
- iii aantasting van zintuigen;
- iv benodigde medische behandeling;
- v mate van pijn;
- vi cosmetische gevolgen;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Tetraplegie (ook wel quadriplegie genoemd) betekent dat alle vier de ledematen, de armen en benen, zijn verlamd.

€ 220.000 tot € 275.000

1.2 Paraplegie

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mate van fysieke beperkingen en resterende beweging;
- iii aantasting van zintuigen;
- iv weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- v benodigde medische behandeling;
- vi mate van pijn;
- vii cosmetische gevolgen;
- viii psychische gevolgen;
- ix weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Paraplegie betekent dat het ruggenmerg onder de halswervels is beschadigd. Er is sprake van volledige of gedeeltelijke uitval van de benen en romp, en mogelijk verlies van controle over de blaas en darmen. De benadeelde kan de armen en handen nog volledig gebruiken. Bij toenemende verlamming of een risico hierop, bijvoorbeeld door syringomyelie (holtevorming in het ruggenmerg), kan een bedrag boven de bandbreedte passend zijn.

€ 150.000 tot € 195.000

2 Hersenletsel

2.1 Hersenletsel

(a) Zeer ernstig hersenletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mate van ziekte-inzicht en bewustzijn;
- iii mate van fysieke beperkingen;
- iv benodigde medische behandeling;
- v mate van pijn;
- vi cosmetische gevolgen;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Aan de top van de bandbreedte gaat het om gevallen waarin sprake is van enig vermogen om simpele opdrachten uit te voeren, herstel van het vermogen om ogen te openen, terugkeer van slaap- en waakpatronen en posturale reflexen (houdingsreflexen). Er zijn weinig of geen tekenen van zinvolle reactie op de omgeving, en weinig of geen taalfunctie. Daarnaast is sprake van dubbele incontinentie en is fulltime verpleegkundige zorg noodzakelijk.

€ 195.000 tot € 275.000

Onder deze categorie vallen daarnaast onder meer:

- quadriplegische cerebrale parese (een houdings- en bewegingsstoornis die alle vier de ledematen aantast) leidend tot ernstige cognitieve en fysieke beperkingen;
- *locked-in*-syndroom. Als sprake is van een minimaal bewuste toestand is waarschijnlijk een bedrag onderin de bandbreedte passend.

(b) Ernstig hersenletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** mate van fysieke beperkingen;
- iii** weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- iv** mate van ziekte-inzicht;
- v** weerslag op het vermogen tot communiceren;
- vi** persoonlijkheidsverandering en/of gedragsproblemen;
- vii** epilepsie en de ernst daarvan;
- viii** benodigde medische behandeling;
- ix** mate van pijn;
- x** cosmetische gevolgen;
- xi** psychische gevolgen;
- xii** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

De benadeelde is ernstig beperkt en is sterk afhankelijk van anderen. Er is continue zorg nodig. Beperkingen kunnen fysiek zijn, bijvoorbeeld verlamming van ledematen, of cognitief, met een duidelijke aantasting van het intellect en de persoonlijkheid. **€ 150.000 tot € 195.000**

(c) Middelzwaar hersenletsel

Deze categorie onderscheidt zich van de vorige categorie (b) ‘ernstig hersenletsel’, doordat sprake is van minder afhankelijkheid. Er kan sprake zijn van zintuiglijke beperkingen en evenwichtsstoornissen.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** ernst van het initiële letsel;
- iii** prognose;
- iv** mate van blijvende fysieke beperkingen;
- v** persoonlijkheidsverandering en/of gedragsproblemen;
- vi** duur van de klachten;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** mate van pijn;
- ix** cosmetische gevolgen;
- x** psychische gevolgen;
- xi** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

I Middelzware tot ernstige cognitieve beperkingen. € 105.000 tot € 150.000
De benadeelde is niet volledig afhankelijk van anderen, maar heeft wel continue zorg nodig. Beperkingen kunnen een persoonlijkheidsverandering, aantasting van zicht, spraak en zintuigen omvatten. Daarnaast kan sprake zijn van (een aanzienlijk risico op) epilepsie.

II Matige tot lichte cognitieve beperkingen. De € 62.000 tot € 105.000
benadeelde heeft geen continue zorg nodig. Er is enige zelfstandigheid, maar het vermogen om arbeid te verrichten is sterk afgenomen of weggefallen, en er is enig risico op epilepsie.

III Het concentratievermogen en het geheugen zijn € 29.000 tot € 62.000
aangetast, er is een verminderd vermogen om arbeid te verrichten. De afhankelijkheid van anderen is beperkt. Sprake kan zijn van een gering risico op epilepsie en mogelijk zijn het evenwicht en/of de zintuigen aangetast.

(d) Minder ernstig hersenletsel € 10.000 tot € 29.000
In deze gevallen is de benadeelde voldoende hersteld om deel te nemen aan het normale sociale verkeer en om arbeid te verrichten. Mogelijk zijn niet alle functies hersteld en is sprake van bijvoorbeeld concentratie- of geheugenproblemen of ontremd gedrag, waardoor het dagelijks leven wordt beïnvloed.

(e) Gering hersenletsel
De hersenbeschadiging is minimaal geweest.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** ernst van het initiële letsel;
- ii** duur van het herstel;
- iii** mate waarin klachten zoals hoofdpijn of duizeligheid aanhouden.

I Geringe aanhoudende klachten. € 4.500 tot € 8.500

II Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats. € 3.500 tot € 4.500

III Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.500

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

2.2 Epilepsie

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** mate waarin de aanvallen onder controle kunnen worden gehouden;
- iii** prognose;
- iv** bijkomende gedragsproblemen;
- v** weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** mate van pijn;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Grand mal epilepsie

€ 70.000 tot € 105.000

Tonisch-clonische aanvallen, waarbij sprake is van verkramping, op de grond vallen en schokkende bewegingen, die gepaard gaan met bewusteloosheid.

(b) Petit mal epilepsie

€ 37.000 tot € 90.000

Absences: kortdurende aanvallen van bewustzijnsverlies.

(c) Overige epileptische aandoeningen

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** frequentie en ernst van de aanvallen;
- iii** duur van de periode waarin de aanvallen plaatsvonden;
- iv** mate van pijn;
- v** psychische gevolgen;
- vi** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Gevallen waarin sprake is van een of enkele afzonderlijke epileptische aanval(len), of een tijdelijke herleving van epilepsie. Er is geen risico op verdere herhaling dat het algemene, normale risico op epilepsie overstijgt.

€ 7.500 tot € 18.000

3 Letsel aan zintuigen

3.1 Aantasting gezichtsvermogen

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii bij tijdelijke klachten: de duur en de prognose;
- iii weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- iv benodigde medische behandeling;
- v mate van pijn;
- vi cosmetische gevolgen;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Volledige blindheid en doofheid **Rond € 275.000**

(b) Volledige blindheid **Rond € 185.000**

(c) Verlies van het zicht in één oog met verminderd zicht in het andere oog

i Er is sprake van een ernstig risico op verdere verslechtering van het ‘goede’ oog, dat verder gaat dan enig risico op sympathische ophthalmie (ontsteking van het traumatische oog die zich kan uitbreiden naar het niet-aangedane oog). **€ 66.000 tot € 125.000**

ii Vermindering van het zicht in het ‘goede’ oog en/of aanvullende problemen zoals dubbelzien **€ 44.000 tot € 72.000**

(d) Volledig verlies van één oog **€ 37.000 tot € 45.000**

(e) Volledig verlies van het zicht in één oog **€ 34.000 tot € 37.000**

In de waardering is enig risico op sympathische ophthalmie (ontsteking van het traumatische oog die zich kan uitbreiden naar het niet-aangedane oog) betrokken.

(f) Ernstig, maar geen volledig verlies van het zicht in één oog

€ 16.000 tot € 27.000

Relevant voor de omvang van het smartengeld in deze categorie is:

- i de mate waarin het verlies van het zicht kan worden gecorrigeerd of verminderd door oogheelkundige behandeling;
- ii of sprake is van voortdurend wazig zicht of dubbelzien en gevoeligheid voor licht (waarvoor het nodig is om constant een donkere bril te dragen).

(g) Geringe, blijvende aantasting van het zicht in één oog

€ 6.000 tot € 14.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- enig dubbelzien dat niet voortdurend is;
- blijvende gevoeligheid voor fel licht waarbij het niet noodzakelijk is om voortdurend een donkere bril te dragen.

(h) Gering oogletsel

€ 2.675 tot € 6.000

Bij gering oogletsel kan het gaan om fysiek geraakt worden in het oog, blootstelling aan dampen of rook, of spetters van vloeistoffen die in het oog terechtkomen. Dit veroorzaakt aanvankelijk pijn en een tijdelijke verstoring van het zicht.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

3.2 Aantasting gehoor

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mogelijkheid tot aanpassing (bij geleidelijk intreden);
- iii gevolgen voor het spraakvermogen;
- iv aantasting van het evenwicht;
- v mate waarin verbetering mogelijk is door technologie of behandeling;
- vi aanwezigheid en ernst van tinnitus;
- vii weerslag op de mate van zelfstandigheid;

- viii benodigde medische behandeling;
- ix mate van pijn;
- x cosmetische gevolgen;
- xi psychische gevolgen;
- xii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Volledige doofheid en een grote aantasting van of verlies van spraakvermogen € 75.000 tot € 96.000

(b) Volledige doofheid € 62.000 tot € 75.000

(c) Volledig gehoorverlies aan één oor € 21.000 tot € 31.000

Een bedrag bovenin de bandbreedte is passend als sprake is van bijkomende problemen zoals tinnitus, duizeligheid of hoofdpijn.

(d) Gedeeltelijk gehoorverlies en/of tinnitus

Deze categorie betreft het merendeel van de gevallen van doofheid, vaak veroorzaakt door langdurige blootstelling aan lawaai. De beperkingen moeten niet alleen worden beoordeeld op basis van het gemeten gehoorverlies; er is vaak ook sprake van tinnitus.

i Ernstige tinnitus en lawaaidoofheid. € 20.000 tot € 31.000

ii Middelzware tinnitus en lawaaidoofheid of middelzware tot ernstige tinnitus of lawaaidoofheid. € 10.000 tot € 20.000

iii Milde tinnitus en enige lawaaidoofheid. € 8.500 tot € 10.000

iv Alleen milde tinnitus of alleen mild gehoorverlies door lawaaidoofheid. Rond € 8.000

v Lichte of incidentele tinnitus met licht gehoorverlies door lawaaidoofheid € 5.000 tot € 8.500

vi Licht gehoorverlies door lawaaidoofheid zonder tinnitus of lichte tinnitus zonder lawaaidoofheid. Tot € 5.000

3.3 Aantasting smaak- en reukvermogen

Letsel dat uitsluitend verlies van smaak- en/of reukvermogen veroorzaakt, is zeldzaam. Dergelijke klachten doen zich veelal voor bij hersenletsel of infecties, categorieën die elders de schaal zijn opgenomen.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mate waarin verbetering mogelijk is door technologie of behandeling;
- iii benodigde medische behandeling;
- iv psychische gevolgen;
- v weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Volledig verlies van smaak en het reukvermogen **Rond € 27.000**

(b) Volledig verlies van het reukvermogen en substantieel verlies van smaak **€ 22.000 tot € 27.000**

Verlies van het reukvermogen tast in vrijwel alle gevallen de smaak in enige mate aan. Hier gaat het om een substantiële aantasting van de smaak.

(c) Verlies van het reukvermogen **€ 17.000 tot € 22.000**

De smaak is bijna altijd in enige mate aangetast.

(d) Verlies van smaak **€ 13.000 tot € 17.000**

4 Inwendig letsel

4.1 Borstletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii duur van de verstoring van de longfunctie;
- iii mate van fysieke beperkingen en resterende klachten;
- iv prognose en verminderde levensverwachting;
- v weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vi benodigde medische behandeling;
- vii mate van pijn;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen;
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig borstletsel

€ 69.000 tot € 105.000

In het ergste geval is sprake van volledige verwijdering van een long en/of ernstig letsel aan het hart dat gepaard gaat met langdurige pijn, langdurig lijden, fysieke beperkingen, vermindering van de levensverwachting en blijvende en aanzienlijke littekenvorming.

Als de levensverwachting aanzienlijk is verminderd, is hoofdstuk 6 over dodelijke verwondingen richtinggevend.

(b) Ernstig borstletsel

€ 45.000 tot € 69.000

Traumatisch letsel aan borst, long(en), en/of hart met als gevolg blijvende schade, aantasting van de functie, fysieke beperkingen en mogelijk een beperkte vermindering van de levensverwachting.

(c) Middelzwaar borstletsel

€ 21.000 tot € 37.000

Letsel aan borst en/of long(en) met enige blijvende beperkingen.

(d) Minder ernstig borstletsel

€ 8.500 tot € 12.000

Relatief mild letsel (zoals enkel een diepe wond) met enige blijvende aantasting van het weefsel als gevolg, maar zonder noemenswaardig langetermijneffect op de longfunctie.

(e) Gering borstletsel

€ 3.500 tot € 8.500

Inhalatie van giftige gassen/rook met enige restschade, die niet zo ernstig is dat de longfunctie blijvend is aangetast.

(f) Minst ernstige borstletsel

€ 2.675 tot € 3.500

Gebeurtenissen die leiden tot klaplongen, waarvan de benadeelde volledig en zonder complicaties herstelt, maar waarbij het herstel langer dan zes maanden vergt.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

4.2 Longziekten

De bedragen voor longziekten weerspiegelen vooral de prognose van wat vaak een progressieve aandoening is en/of het risico op secundaire gevolgen.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van het letsel en de daaruit volgende klachten;
- iii** prognose en verminderde levensverwachting;
- iv** weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- v** benodigde medische behandeling;
- vi** mate van pijn;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstige longziekte

€ 69.000 tot € 93.000

Een jong persoon met ernstige beperkingen met een kans op progressieve verslechtering die leidt tot levensbekorting.

Als de levensverwachting aanzienlijk is verminderd, is hoofdstuk 6 over dodelijke verwondingen richtinggevend

(b) Ernstige longziekte

€ 48.000 tot € 67.000

Longkanker (meestal bij een ouder iemand) met ernstige pijn en aantasting van zowel de functie als de kwaliteit van het leven tot gevolg.

(c) Middelzware longziekte

€ 37.000 tot € 48.000

Ziekten, zoals emfyseem (permanente beschadiging longblaasjes), met aanzienlijke verslechtering van de longfunctie en aantasting van de ademhaling, langdurig en frequent hoesten, verstoring van de slaap, beperkingen van lichamelijke activiteit en/of het vermogen om arbeid te verrichten tot gevolg.

4.3 Asbestgerelateerde ziekten

Bij asbestgerelateerde ziekten wordt in de rechtspraak teruggevallen op de hieronder genoemde normbedragen die het Instituut Asbestslachtoffers (IAS) in zijn bemiddelingspraktijk hanteert op grond van het Convenant.²²

(a) Mesotheliom

€ 81.554

(b) Asbestose

Voor asbestose wordt een onderverdeling gemaakt in de mate waarin de longfunctie is aangetast, die bepalend is voor de hoogte van het normbedrag. Sprake moet zijn van longfunctieverlies klasse 2, 3 of 4 volgens de normen van de American Medical Association (AMA) en beschreven in hun ‘Guides to the evaluation of permanent impairment’.

22 Zie <https://asbestslachtoffers.nl/onze-organisatie/convenant-instituut-asbestslachtoffers/>.

i Longfunctieverlies AMA-klasse 4

€ 77.470

Ernstige stoornis: de benadeelde is niet meer in staat tot lichamelijke inspanning en heeft bijna alle dagelijkse activiteiten gestaakt wegens kortademigheid; de levensverwachting wordt zeer beperkt geacht.

ii Longfunctieverlies AMA-klasse 3

€ 53.617

Matige stoornis: één of meer werkzaamheden moeten worden opgegeven als gevolg van kortademigheid.

iii Longfunctieverlies AMA-klasse 2

€ 29.763

Lichte stoornis: duidelijke beperkingen als gevolg van kortademigheid in ten minste één normale activiteit.

4.4 Astma en ademhalingsaandoeningen

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** mate van fysieke beperkingen;
- iii** duur van de klachten;
- iv** prognose;
- v** benodigde medische behandeling;
- vi** mate van pijn;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstige astma en ademhalingsaandoeningen

€ 29.000 tot € 45.000

Ernstige en blijvend beperkende astma die langdurig en regelmatig hoesten en verstoring van de slaap veroorzaakt, fysieke activiteit ernstig beperkt en tot ernstige derving van levensvreugde leidt. Geen of een drastisch beperkt vermogen om arbeid te verrichten.

(b) Middelzware astma en ademhalingsaandoeningen

€ 18.000 tot € 29.000

Chronische astma of andere ademhalingsproblemen die regelmatig gebruik van een inhalator nodig maken. De prognose is onzeker. Er is een verminderd vermogen om arbeid te verrichten.

(c) Minder ernstige astma en ademhalingsaandoeningen

€ 13.000 tot € 18.000

Bronchitis met piepende ademhaling die tijdelijk het vermogen om arbeid te verrichten en/of het sociale leven beïnvloedt. Er wordt substantieel herstel binnen een paar jaar na de blootstelling verwacht.

(d) Geringe astma en ademhalingsaandoeningen

€ 7.500 tot € 13.000

Relatief milde, astma-achtige klachten die vaak het resultaat zijn van bijvoorbeeld blootstelling aan schadelijke damp.

4.5 Voortplantingsorganen (mannelijk)

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii mate waarin de seksuele functie is aangetast;
- iii gevolgen voor de vruchtbaarheid;
- iv er zijn al kinderen en/of het beoogde gezin was compleet;
- v benodigde medische behandeling;
- vi mate van pijn;
- vii cosmetische gevolgen;
- viii psychische gevolgen;
- ix weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Volledig verlies van voortplantingsorganen

Vanaf € 105.000

(b) Impotentie en verlies van seksuele functie

i Blijvende, volledige impotentie, verlies van seksuele functie en vruchtbaarheid bij een jonge man.

€ 79.000 tot € 100.000

ii Volledige impotentie en verlies van seksuele functie bij een man op middelbare leeftijd, die kinderen heeft.

€ 26.000 tot € 51.000

III Volledige impotentie en verlies van seksuele functie bij een oudere man. € 5.000 tot € 26.000

(c) Onvruchtbaarheid zonder impotentie

I Onvruchtbaarheid zonder impotentie bij een jonge man. € 38.000 tot € 49.000

II Onvruchtbaarheid zonder impotentie bij een man met kinderen, die mogelijk meer kinderen had gewild. € 21.000 tot € 41.000

III Onvruchtbaarheid zonder impotentie bij een oudere man met kinderen. € 5.000 tot € 10.000

(d) Verlies van testikel(s)

Gevallen waarin één of beide testikel(s) zijn verwijderd (orchidectomie), met enige psychische gevolgen, maar zonder verlies van seksuele functie of impotentie.

€ 14.000 tot € 15.000

4.6 Voortplantingsorganen (vrouwelijk)

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** weerslag op hormonale functie of menopauze;
- iii** mate waarin de seksuele functie is aangetast;
- iv** gevolgen voor de vruchtbaarheid;
- v** de benadeelde heeft abortus laten uitvoeren;
- vi** er zijn al kinderen en/of het beoogde gezin was compleet;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** mate van pijn;
- ix** cosmetische gevolgen;
- x** psychische gevolgen;
- xi** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Onvruchtbaarheid met seksuele problemen

I Onvruchtbaarheid met seksuele problemen bij een jonge vrouw zonder kinderen. € 79.000 tot € 115.000

ii Onvruchtbaarheid met seksuele problemen bij een vrouw met kinderen, of bij een vrouw die geen kinderen zou hebben gekregen. € 29.000 tot € 70.000

(b) Onvruchtbaarheid zonder verzwarende omstandigheden of seksuele problemen

i Onvruchtbaarheid zonder verzwarende omstandigheden of seksuele problemen bij een jonge vrouw zonder kinderen. € 38.000 tot € 49.000

ii Onvruchtbaarheid zonder verzwarende omstandigheden of seksuele problemen bij een vrouw die al kinderen heeft. € 12.000 tot € 25.000

iii Onvruchtbaarheid zonder verzwarende omstandigheden of seksuele problemen, bij een vrouw die geen kinderen zou hebben gekregen. € 4.500 tot € 13.000

(c) Een diagnostisch delay ten aanzien van een buitenbaarmoederlijke zwangerschap, zonder gevolgen voor de vruchtbaarheid € 2.500 tot € 14.000

4.7 Spijsverteringssysteem

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van de verstoring van de spijsvertering en overige klachten;
- iii** prognose;
- iv** benodigde medische behandeling;
- v** mate van pijn;
- vi** cosmetische gevolgen;
- vii** psychische gevolgen;
- viii** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Traumatisch letsel

i Ernstig letsel met aanhoudend(e) pijn en ongemak tot gevolg. € 29.000 tot € 42.000

II Ernstig, oppervlakkig letsel dat leidt tot langdurige of blijvende complicaties, zoals ernstige indigestie die wordt verergerd bij fysieke belasting. € 11.000 tot € 19.000

III Diepe steek- en snijwonden of ernstige gevallen van gordelverwonding. € 4.500 tot € 8.500

(b) (Voedsel)vergiftiging

Er is een duidelijk verschil tussen de relatief zeldzame gevallen waarin sprake is van langdurige of zelfs blijvende gevolgen voor de kwaliteit van leven, en situaties waarin een allergie voor bepaald voedsel en het daarmee gepaard gaande risico op kortdurende ziekte de enige blijvende klachten (kunnen) zijn.

I Ernstige (voedsel)vergiftiging die ernstige acute pijn, overgeven, diarree en koorts veroorzaakt, waarvoor een opname in het ziekenhuis nodig is van enkele dagen of weken. Er is enige aanhoudende incontinentie, aambeien en er is sprake van het prikkelbare darm syndroom (PDS). De klachten hebben een aanzienlijke weerslag op het vermogen om arbeid te verrichten en de levensvreugde. € 26.000 tot € 36.000

II Zware maar kortdurende voedselvergiftiging, diarree en overgeven; klachten die binnen twee tot vier weken afnemen. Gedurende enkele jaren resteert er ongemak en is sprake van enige verstoring van de darmfunctie en een weerslag op het seksleven en het eetgenot. € 6.500 tot € 13.000

III Voedselvergiftiging die een aanzienlijk ongemak geeft en leidt tot buikkrampen, verstoorde darmfunctie en vermoeidheid. Hieronder valt ook een ziekenhuisopname van enkele dagen, waarbij de klachten een aantal weken aanhouden. Binnen ongeveer twee jaar vindt herstel plaats. € 2.675 tot € 6.500

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

4.8 Nier

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii prognose;
- iii mate van pijn en andere klachten;
- iv benodigde medische behandeling;
- v cosmetische gevolgen;
- vi psychische gevolgen;
- vii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig nierletsel

€ 115.000 tot € 145.000

Ernstige en blijvende aantasting of verlies van beide nieren.

(b) Ernstig nierletsel

Tot € 44.000

Ernstig letsel dat leidt tot een aanzienlijk risico op geheel verlies van de nierfunctie.

(c) Middelzwaar nierletsel

€ 21.000 tot € 31.000

Verlies van een nier, zonder dat de andere nier wordt aangetast.

4.9 Darmen

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii duur van de beperkingen;
- iii prognose;
- iv benodigde medische behandeling;
- v mate van pijn;
- vi cosmetische gevolgen;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstige aantasting van de darmen

Tot € 125.000

Dubbele incontinentie, dat wil zeggen geheel verlies van de natuurlijke darmfunctie en volledig verlies van de blaasfunctie en controle over de blaas, in combinatie met andere medische complicaties.

(b) Ernstige aantasting van de darmen

Tot € 105.000

Volledig verlies van de natuurlijke darmfunctie; de benadeelde is afhankelijk van een stoma.

(c) Middelzware aantasting van de darmen

i Fecale urgentie (plotselinge verhoogde aandrang) en passieve incontinentie, die na medische behandeling aanhoudt. Dit kan leiden tot schaamte en mentale problemen.

Tot € 55.000

ii Ernstig buikletsel waarbij de darmfunctie wordt aangetast. Vaak is een tijdelijke stoma nodig, zijn er beperkingen in het dieet en/of is het vermogen om arbeid te verrichten verminderd.

€ 30.000 tot € 48.000

(d) Minder ernstige aantasting van de darmen

€ 8.500 tot € 17.000

Diepe verwondingen die tot enige blijvende schade leiden. De natuurlijke darmfunctie en controle over de ontlasting herstellen zich uiteindelijk.

4.10 Blaas

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van de beperkingen;
- iii** prognose;
- iv** benodigde medische behandeling;
- v** mate van pijn;
- vi** cosmetische gevolgen;
- vii** psychische gevolgen;
- viii** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstige aantasting van de blaas

Tot € 125.000

Dubbele incontinentie, dat wil zeggen volledig verlies van de blaasfunctie en controle over de blaas en geheel verlies van de natuurlijke darmfunctie, in combinatie met andere medische complicaties.

(b) Ernstige aantasting van de blaas

Tot € 96.000

Volledig verlies van functie en controle over de blaas.

(c) Middelzware aantasting van de blaas

€ 44.000 tot € 55.000

Controle over de blaas is ernstig beperkt; er is enige pijn en incontinentie.

(d) Minder ernstige aantasting van de blaas

€ 16.000 tot € 21.000

De blaas herstelt vrijwel volledig, maar de natuurlijke functie is geruime tijd verstoord.

4.11 Milt

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** prognose;
- iii** benodigde medische behandeling;
- iv** mate van pijn;
- v** cosmetische gevolgen;
- vi** psychische gevolgen;
- vii** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Verlies van de milt met een aanhoudend risico op een interne infectie en op andere aandoeningen vanwege de aantasting van het immuunsysteem.

€ 14.000 tot € 18.000

(b) De hierboven genoemde risico's zijn afwezig of minimaal.

€ 3.000 tot € 6.000

4.12 Buikwandbreuk (waaronder liesbreuk)

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii prognose;
- iii benodigde medische behandeling;
- iv mate van pijn;
- v cosmetische gevolgen;
- vi psychische gevolgen;
- vii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Tamelijk ernstig

€ 10.000 tot € 17.000

Na herstel is er aanhoudende pijn en/of zijn er beperkingen.

(b) Middelzwaar

€ 5.000 tot € 6.000

Directe liesbreuk met enig risico op herhaling na herstel.

(c) Gering

€ 2.675 tot € 5.000

Ongecompliceerde, indirecte liesbreuk. Er is geen ander buikletsel of andere beschadiging.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5 Orthopedisch letsel

5.1 Nekletsel

Nekletsel omvat een breed scala aan aandoeningen. Veel ervan komen voor in combinatie met rug- en schouderklachten.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv** prognose;
- v** mate van pijn;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) (Zeer) ernstig nekletsel

i Nekletsel met als gevolg een incomplete paraplegie (de zenuwen zijn niet geheel door, of zijn licht beschadigd) of een quadriparese (permanente, spastische verzwakking). Deze categorie ziet ook op gevallen waarin de benadeelde – ondanks dat gedurende enkele jaren 24 uur per dag een kraag wordt gedragen – de nek nog steeds niet of nauwelijks kan bewegen en last heeft van ernstige en hardnekkige hoofdpijnen.

Rond € 100.000

ii In deze categorie gaat het vaak om ernstige breuken of beschadiging van de cervicale wervelkolom. Dit leidt tot aanzienlijke beperkingen maar deze zijn minder ernstig dan in categorie (I). Voorbeelden zijn een blijvende aantasting aan de plexus brachialis, het niet goed kunnen bewegen van de nek en functieverlies in één of meer ledematen.

€ 45.000 tot € 89.000

(b) Middelzwaar nekletsel

I Ernstige klachten door breuken of luxaties of ernstige beschadiging van weke delen en/of gescheurde pezen met chronische aandoeningen en aanzienlijke en blijvende beperkingen tot gevolg.	€ 31.000 tot € 38.000
II Minder ernstige breuken of luxaties, die niettemin ernstige klachten en/of blijvende of terugkerende pijn veroorzaken.	€ 17.000 tot € 26.000
III Letsel aan weke delen of meer ernstige beschadigingen van de tussenwervelschijf leidend tot cervicale spondylose (degeneratie, slijtage of artrose van de wervelkolom). Er is sprake van ernstige bewegingsbeperkingen, blijvende of terugkerende pijn, stijfheid of ongemak; mogelijk is een volgende operatie nodig en/of bestaat een verhoogde kwetsbaarheid voor verder trauma.	€ 9.500 tot € 17.000
IV Middelzware aantastingen van weke delen, met een relatief lange herstelduur. Er blijft een verhoogde kwetsbaarheid bestaan voor verder trauma en/of er zijn blijvende, maar minimale klachten.	€ 5.500 tot € 9.500

(c) Gering nekletsel

I Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.	€ 3.000 tot € 5.500
II Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.	€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.2 Whiplash Associated Disorder (WAD)

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii duur van de beperkingen en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iii prognose;
- iv mate van pijn;
- v benodigde medische behandeling;
- vi psychische gevolgen;
- vii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstige WAD

€ 10.000 tot € 25.000

In deze categorie is veelal sprake van een combinatie van spiergerelateerde klachten aan de nek, schouder en/of rug en bijkomende (mentale) klachten.

De benadeelde is veelal blijvend (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt en ervaart aanzienlijke beperkingen in het dagelijks leven.

(b) Middelzware WAD

€ 2.675 tot € 10.000

De benadeelde heeft langer dan zes maanden spiergerelateerde klachten aan de nek, schouder en/of rug. De benadeelde is meestal minder dan één jaar volledig arbeidsongeschikt.

Als sprake is van lichte blijvende beperkingen, is een bedrag bovenin de bandbreedte passend. In geval van tijdelijke beperkingen kan een bedrag onderin de bandbreedte passend zijn.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.3 Rugletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv** prognose;
- v** mate van pijn;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) (Zeer) ernstig rugletsel

I Het meest ernstige letsel, waarbij sprake is van aantasting van het ruggenmerg en de zenuwwortels. Er is sprake van ernstige pijn en beperkingen, en zowel een incomplete verlamming als een aanzienlijke aantasting van de functie van de blaas, darm en seksuele functie.	€ 62.000 tot € 110.000
II Deze categorie ziet op gevallen waarin bijzondere omstandigheden aanleiding vormen om boven de (hiernavolgende) lagere categorieën uit te stijgen. Denk aan beschadiging van de zenuwwortel die leidt tot een verlies van gevoel, aantasting van de mobiliteit, aantasting van de blaas- en darmfunctie en seksuele problemen.	€ 51.000 tot € 60.000
III Beschadiging van tussenwervelschijven, breuken van tussenwervelschijven of wervellichamen, of letsel aan weke delen leidend tot chronische aandoeningen. Ondanks (veelal operatieve) behandeling resteren beperkingen, zoals aanhoudend(e) ernstig(e) pijn en ongemak, verminderde behendigheid, aantasting van de seksuele functie, en een risico op artritis.	€ 26.000 tot € 48.000

(b) Middelzwaar rugletsel

I Er resteren enige beperkingen, maar deze zijn minder ernstig dan bij bovenstaande categorieën. Onder deze categorie vallen onder meer:

- het samendrukken/verbrijzelen van de lumbale wervels met een substantieel risico op artrose en aanhoudend(e) pijn en ongemak;
- een traumatische *spondylolisthesis* (wervelafglijding) met aanhoudende pijn, waarvoor vermoedelijk een spondylodese nodig is;
- een verzakte tussenwervelschijf waarvoor een operatie nodig is, of beschadiging van een tussenwervelschijf waarbij sprake is van irritatie in de zenuwwortel en verminderde mobiliteit.

€ 19.000 tot € 26.000

II Veelvoorkomend rugletsel zoals aantasting van ligamenten en spieren leidend tot pijn en ongemak. Denk ook aan ingezakte tussenwervelschijven waarvoor een laminectomie (operatie aan een vernauwing in het wervelkanaal) nodig is, of die leiden tot meerdere terugvallen.

€ 8.500 tot € 19.000

(c) Gering rugletsel

Minder ernstig letsel, zoals verstuikingen, verrekkingen, letsel aan weke delen en breuken die zonder operatie herstellen.

I Binnen ongeveer twee tot vijf jaar vindt herstel plaats.

€ 5.500 tot € 8.500

II Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats, zonder dat daarvoor een operatie nodig is.

€ 3.000 tot € 5.500

III Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats, zonder dat daarvoor een operatie nodig is.

€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.4 Schouderletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iii letsel aan de dominante arm;
- iv (risico op) degeneratieve veranderingen;
- v prognose;
- vi mate van pijn;
- vii benodigde medische behandeling;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen;
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstig schouderletsel

€ 13.000 tot € 33.000

Dit doet zich vaak voor bij nekletsel en bestaat uit beschadiging van de plexus brachialis, leidend tot aanzienlijke beperkingen. In geval van ernstig letsel aan de plexus brachialis dat ernstige klachten aan de nek en/of arm veroorzaakt, gaat het om ernstig nekletsel (categorie 5.1 (a) (II)) en/of zeer ernstig armletsel (categorie 5.7 (a)).

(b) Middelzwaar schouderletsel

€ 8.500 tot € 13.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- het uit de kom schieten van de schouder en beschadiging van het onderste deel van de *plexus brachialis*, wat leidt tot pijn in de schouder en nek en elleboog, verstoring van de gevoelswaarneming in de onderarm en hand en een zwakke grip;
- een gebroken *humerus* (bovenarmbot), die de schoudermobiliteit blijvend beperkt;
- letsel aan de '*rotator cuff*', waarbij ook na een operatie klachten aanhouden;
- letsel aan weke delen met blijvende klachten.

(c) Minder ernstig schouderletsel

€ 5.500 tot € 8.500

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een ‘frozen shoulder’, waarbij de beweging beperkt is, sprake is van ongemak, en de klachten enkele jaren aanhouden;
- letsel aan weke delen dat meer dan minimale klachten veroorzaakt, die meestal langer dan twee jaar aanhouden, maar niet blijvend zijn.

(d) Gering schouderletsel

Onder deze categorie vallen onder meer:

- letsel aan weke delen van de schouder met aanzienlijke pijn, maar waarvan de benadeelde (vrijwel) volledig herstelt;
- een eenvoudige breuk van het sleutelbeen die goed herstelt.

I Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 3.000 tot € 5.500

II Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.5 Bekken- en heupletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv** prognose;
- v** mate van pijn;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Het meest ernstige letsel aan het bekken en de heup kan even ingrijpend zijn als het amputeren van een been, reden waarom een vergelijkbaar bedrag passend is.

(a) (Zeer) ernstig bekken- en heupletsel

I Onder deze categorie vallen onder meer: **€ 54.000 tot € 89.000**

- omvangrijke breuk van het bekken, waarbij bijvoorbeeld sprake is van het uit de kom schieten van een gewricht in de onderrug en een gescheurde blaas;
- heupletsel met als gevolg een *spondylolisthesis* (afgeschoven wervel) in een gewricht in de onderrug, dat ondraaglijke pijn veroorzaakt en een spondylodese noodzakelijk maakt.

Er zijn substantiële blijvende beperkingen, zoals een complexe arthrodese (het operatief vastzetten van een gewricht) met als gevolg verlies van controle over de blaas en darmen, seksuele problemen of een misvorming van de heup, waardoor gebruik van een beenbeugel noodzakelijk is. Er kunnen ook moeilijkheden zijn bij een natuurlijke bevalling.

II Letsel dat minder ernstig is dan beschreven bij categorie (I). Bijzondere omstandigheden rechtvaardigen een hoger bedrag dan bij de hieronder beschreven situaties. **€ 42.000 tot € 54.000**

III Onder deze categorie vallen onder meer: **€ 27.000 tot € 36.000**

- een breuk van het *acetabulum* (de heupkom), die leidt tot degeneratieve veranderingen en instabiliteit in het been, waarvoor een osteotomie (standcorrectie) en in de toekomst waarschijnlijk een heupprothese nodig is;
- een breuk van een door artritis aangetast *femur* (dijbeen), of een breuk van de heup die een heupprothese nodig maakt.
- een breuk die leidt tot een heupvervangende die niet volledig slaagt, wat een duidelijk risico op een extra operatie met zich brengt.

(b) Middelzwaar bekken- en heupletsel

i Er is aanzienlijk letsel aan het bekken of de heup, maar er zijn geen grote blijvende beperkingen. Een eventueel risico voor de toekomst is niet groot.	€ 18.000 tot € 27.000
ii Letsel aan het bekken dat een natuurlijke geboorte belemmert en een keizersnede nodig maakt. Als de benadeelde bijvoorbeeld een jonge vrouw zonder kinderen is, is een bedrag bovenin de bandbreedte passend.	€ 15.000 tot € 23.000

(c) Gering bekken- en heupletsel

i Binnen ongeveer twee tot vijf jaar vindt herstel plaats.	€ 6.000 tot € 10.000
ii Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.	€ 3.000 tot € 6.000
iii Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.	€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.6 Amputatie van de arm

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** niveau van de amputatie;
- iii** amputatie van de dominante arm;
- iv** mate waarin een prothese de functie kan herstellen;
- v** weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vi** mate van (fantoom)pijn;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** cosmetische gevolgen;
- ix** psychische gevolgen;
- x** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Verlies van beide armen € 165.000 tot € 205.000

(b) Verlies van één arm

i Amputatie van de arm bij de schouder. Vanaf € 94.000

ii Amputatie boven de elleboog. € 75.000 tot € 89.000

iii Amputatie onder de elleboog. € 66.000 tot € 75.000

5.7 Ander armletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** letsel aan de dominante arm;
- iii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iv** prognose;
- v** mate van pijn;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig armletsel € 66.000 tot € 89.000

Letsel dat geen amputatie omvat, maar wel zeer ernstig is, met vrijwel geen resterende functie van de arm.

(b) Middelzwaar armletsel € 27.000 tot € 41.000

Ernstige breuken van één of beide onderarmen. Er resteren aanzienlijke, blijvende beperkingen (functioneel en/of cosmetisch).

(c) Minder ernstig armletsel € 10.000 tot € 26.000

Hoewel er aanzienlijke beperkingen zijn geweest, heeft aanzienlijk herstel plaatsgevonden of wordt dit verwacht.

(d) Gering armletsel

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een eenvoudige breuk van de onderarm zonder risico op artritis;
- gevallen waarin het letsel geen blijvende gevolgen heeft.

I Het herstel duurt langer dan twee jaar en er is mogelijk een behoorlijk ingrijpende behandeling nodig. **€ 4.500 tot € 10.000**

II Herstel vindt plaats binnen ongeveer één tot twee jaar **€ 3.500 tot € 4.500**

III Herstel vindt plaats tussen ongeveer zes maanden tot één jaar. **€ 2.675 tot € 3.500**

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.8 Elleboogletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** letsel aan de dominante arm;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- v** prognose;
- vi** mate van pijn;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** cosmetische gevolgen;
- ix** psychische gevolgen;
- x** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstig elleboogletsel **€ 27.000 tot € 37.000**

Letsel met blijvende gevolgen wat betreft functie en pijn.

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een ernstige breuk die leidt tot secundaire artritis;

- letsel door verbrijzeling met blijvende functionele beperkingen;
- aantasting van de elleboogzenuw met slechts gedeeltelijk herstel.

(b) Middelzwaar elleboogletsel

€ 11.000 tot € 22.000

Er zijn beperkingen in de functie, maar deze zijn niet groot.
Er heeft geen ingrijpende operatie plaatsgevonden.

(c) Gering elleboogletsel

Het meeste elleboogletsel valt in deze categorie. Het letsel veroorzaakt geen blijvende gevolgen en leidt niet tot blijvende functionele beperkingen. Onder deze categorie vallen onder meer:

- een eenvoudige breuk die zonder complicaties herstelt;
- letsel aan weke delen dat leidt tot pijn;
- een tennisselleboog van een beperkte ernst;
- relatief geringe onregelmatige snijwonden.

i Na twee jaar vindt herstel plaats; mogelijk houden hinderlijke klachten aan en/of is een operatie nodig.

€ 4.500 tot € 8.500

ii Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 3.000 tot € 4.500

iii Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.9 Polsletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** letsel aan de dominante arm;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;

- iv duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- v prognose;
- vi mate van pijn;
- vii benodigde medische behandeling;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen;
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstig polsletsel

€ 33.000 tot € 41.000

Een volledig verlies van de functie van de pols, bijvoorbeeld als een arthrodese (het vastzetten van een gewricht) heeft plaatsgevonden.

(b) Middelzwaar polsletsel

€ 17.000 tot € 27.000

Er zijn aanzienlijke, blijvende beperkingen, maar er resteert nog enige belastbaarheid.

(c) Minder ernstig polsletsel

€ 8.500 tot € 17.000

Minder ernstig letsel leidend tot enige, blijvende beperkingen, zoals aanhoudende pijn en/of stijfheid.

(d) Gering polsletsel

Letsel dat niet resulteert in blijvende gevolgen of een blijvend verlies van functie, zoals een breuk van het spaakbeen, breuken waarbij de botdelen niet of minimaal zijn verschoven of letsel aan weke delen.

i Binnen ongeveer twee tot vijf jaar vindt herstel plaats.

€ 5.000 tot € 8.500

ii Tussen ongeveer zes maanden tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 5.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.10 Amputatie van hand, vinger, duim

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii letsel aan de dominante hand;
- iii niveau van de amputatie;
- iv mate waarin een prothese de functie kan herstellen;
- v (risico op) degeneratieve veranderingen;
- vi weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vii mate van (fantoom)pijn;
- viii benodigde medische behandeling;
- ix cosmetische gevolgen;
- x psychische gevolgen;
- xi weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Volledig of effectief verlies van beide handen

€ 96.000 tot € 140.000

Een bedrag aan de top van de bandbreedte is passend wanneer geen effectieve prothese voorhanden is.

(b) Volledig of effectief verlies van één hand

€ 66.000 tot € 75.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een verbrijzelde hand die (operatief) is geamputeerd;
- alle vingers en het grootste gedeelte van de handpalm zijn (operatief) geamputeerd.

Een bedrag bovenin de bandbreedte is passend als het om de dominante hand van de benadeelde gaat.

(c) Amputatie van wijsvingers, middelvingers en/of ringvingers

€ 42.000 tot € 62.000

De hand heeft nog een slechts zeer beperkte functie, en voor zover enige grip resteert, is deze buitengewoon zwak.

(d) Ernstig handletsel**€ 20.000 tot € 42.000**

Er blijft enige functionaliteit van de hand over, maar deze is aanzienlijk verminderd. Er kan worden gedacht aan:

- amputatie van meerdere vingers die later opnieuw zijn vastgezet, waardoor de hand in een geklauwde positie verkeert, onhandig en visueel onaantrekkelijk is;
- enkele vingers en mogelijk een deel van de handpalm zijn geamputeerd, wat leidt tot een ernstige vermindering van grip en behendigheid, evenals een aanzienlijke cosmetische misvorming.

(e) Gedeeltelijke amputatie van vingers**Tot € 25.000**

Onder deze categorie vallen onder meer gedeeltelijke amputaties die leiden tot misvorming, verminderde grip en functie, en een verstoorde gevoelswaarneming.

(f) Gedeeltelijk of volledig verlies van duim**€ 13.000 tot € 37.000**

Onder deze categorie valt onder meer een duim die na een trauma weer is vastgezet, maar daarna zo goed als geen functie meer heeft en misvormd is.

(g) Gedeeltelijk of volledig verlies van wijsvinger**€ 7.500 tot € 18.000**

Bij verlies van de wijsvinger is een bedrag aan de top van de bandbreedte passend. In deze bandbreedte valt ook misvorming van de wijsvinger en een aantasting van de grip of behendigheid.

(h) Gedeeltelijk of volledig verlies van ring- of middelvinger**€ 5.000 tot € 15.000**

Onder deze categorie valt onder meer letsel dat leidt tot misvorming en vermindering van grip of behendigheid.

(i) Gedeeltelijk of volledig verlies van pink**€ 5.000 tot € 14.000**

5.11 Letsel aan hand, vinger, duim

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii letsel aan de dominante hand;
- iii (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- v prognose;
- vi weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vii mate van pijn;
- viii benodigde medische behandeling;
- ix cosmetische gevolgen;
- x psychische gevolgen;
- xi weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

Handletsel

(a) Zwaar handletsel

€ 38.000 tot € 58.000

Er zijn blijvende cosmetische beperkingen, en een aanzienlijk verlies van de functie van de beide handen.

(b) Middelzwaar handletsel

€ 10.000 tot € 20.000

Onder deze categorie valt onder meer verbrijzeling, resulterend in aanzienlijke beperkingen in de functie van de hand. Er volgt geen operatie meer, of er resteren beperkingen ondanks eerdere operatie(s).

(c) Minder ernstig handletsel

€ 4.000 tot € 10.000

Onder deze categorie vallen onder meer verbrijzeling, diepe wonden, letsel aan weke delen en diepe snijwonden. Een bedrag aan de top van de bandbreedte is passend als een operatieve behandeling niet succesvol is geweest en blijvende beperkingen resteren.

Duimletsel

(d) Ernstig duimletsel

€ 8.500 tot € 11.000

Het kan gaan om zenuwbeschadiging of een breuk waarvoor ijzeren draden moeten worden geplaatst. Dit zorgt ervoor dat de duim koud en zeer gevoelig is, de grip aanzienlijk is aangetast en de behendigheid is verminderd.

(e) Middelzwaar duimletsel

€ 6.500 tot € 8.500

Onder deze categorie valt onder meer letsel waarbij een arthrodese van het interphalangeale gewricht (het vastzetten van het gewricht dicht bij de punt van de duim) noodzakelijk is of waarbij pezen of zenuwen zijn beschadigd. Dergelijk letsel veroorzaakt enige aantasting van de gevoelswaarneming en functie, evenals een cosmetische misvorming.

Vingerletsel

(f) Ander letsel aan of breuk van wijsvinger

€ 2.675 tot € 7.500

Een eventuele breuk is snel hersteld, maar de grip is blijvend aangetast, er is pijn bij intensief gebruik en het is waarschijnlijk dat zich op termijn artrose zal voordoen.

(g) Ander letsel aan of breuk van ring- of middelvinger

€ 2.675 tot € 6.000

Een eventuele breuk is snel hersteld, maar de grip is blijvend aangetast, er is pijn bij intensief gebruik en het is waarschijnlijk dat zich op termijn artrose zal voordoen.

(h) Ander letsel aan of breuk van pink

€ 2.675 tot € 4.000

Een eventuele breuk is snel hersteld, maar de grip is blijvend aangetast, er is pijn bij intensief gebruik en het is waarschijnlijk dat zich op termijn artrose zal voordoen.

Gering letsel aan hand, vinger, duim

(i) Gering letsel aan de hand, vinger of duim

Tot € 3.000

In deze categorie kan worden gedacht aan letsel met als gevolg gevoeligheid en een reactie op kou, nadat herstel heeft plaatsgevonden.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.12 Amputatie van het been

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii niveau van de amputatie;
- iii mate waarin een prothese de functie kan herstellen;
- iv neveneffecten van de amputatie, zoals rugpijn en/of het risico op toekomstige degeneratieve veranderingen in de heupen en wervelkolom;
- v weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vi mate van (fantoom)pijn;
- vii benodigde medische behandeling;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen.
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Verlies van beide benen	€ 165.000 tot € 195.000
(b) Amputatie van beide benen beneden de knie	€ 140.000 tot € 185.000
(c) Amputatie van één been boven de knie	€ 72.000 tot € 94.000
(d) Amputatie van één been beneden de knie	€ 67.000 tot € 91.000

5.13 Ander beenletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii beperking van beweging of instabiliteit in het gewricht;
- iii duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iv (risico op) degeneratieve veranderingen;
- v prognose;
- vi weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- vii mate van pijn;
- viii benodigde medische behandeling;
- ix cosmetische gevolgen;
- x psychische gevolgen;
- xi weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig beenletsel

€ 66.000 tot € 93.000

Dit letsel kan zo ernstig zijn dat een vergelijkbaar bedrag passend is als in geval van een amputatie. Dit kan zich voordoen bij *degloving* ('afstroping') van het been, waarbij het been zeer duidelijk korter is, of als breuken niet zijn hersteld en een omvangrijke bottransplantatie heeft plaatsgevonden.

(b) Ernstig beenletsel

€ 37.000 tot € 61.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- letsel dat resulteert in blijvende mobiliteitsproblemen, waardoor de betrokkene voor de rest van zijn leven afhankelijk is van een kruk of andere hulpmiddelen;
- meerdere breuken die langdurige herstelperiodes en ingrijpende behandelingen vereisen, met ernstige misvormingen en beperkingen in beweging als gevolg;
- artritis in een gewricht, waarvoor waarschijnlijk verdere operaties nodig zijn.

(c) Tamelijk ernstig beenletsel

€ 27.000 tot € 37.000

In deze categorie gaat het doorgaans om een combinatie van de volgende omstandigheden: ernstige open botbreuken en letsels aan de gewrichten of ligamenten die leiden tot

instabiliteit, voortdurende behandelingen en een lange periode waarin het been niet mag worden belast. Het is vrijwel zeker dat artritis zal ontstaan. Het vermogen om te lopen is vaak ernstig beperkt.

(d) Middelzwaar beenletsel

€ 19.000 tot € 27.000

Deze categorie omvat gecompliceerde of meervoudige breuken of ernstig letsel door verbrijzeling, doorgaans aan één ledemaat.

(e) Minder ernstig beenletsel

€ 12.000 tot € 19.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een breuk aan het been waarbij een redelijk herstel is bereikt. De benadeelde kan nog wel te maken hebben met een metalen implantaat, mank lopen, aangetaste mobiliteit en/of verlies van gevoelswaarneming;
- ernstig letsel aan weke delen van één of beide benen, zoals letsel dat aanzienlijke cosmetische gevolgen heeft, en leidt tot functionele beperkingen en/of enige zenuwschade in de onderste ledematen.

(f) Gering beenletsel

I Eenvoudige breuk van het dijbeen zonder beschadiging van gewrichtsoppervlakken.

€ 6.000 tot € 9.500

II Eenvoudige breuk van het *tibia* (scheenbeen) of *fibula* (kuitbeen), of letsel aan weke delen.

€ 4.000 tot € 7.500

Bij eenvoudige breuken waarbij geringe klachten aanhouden en/of beperkingen van de beweging resteren, is een bedrag bovenin de bandbreedte passend.

III In deze categorie valt een grote verscheidenheid aan letsels aan weke delen, spierscheuringen, (onregelmatige) snijwonden of kneuzingen waarvan de benadeelde (nagenoeg) volledig is hersteld. Eventuele resterende (cosmetische) beperkingen zijn gering.

€ 2.675 tot € 4.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.14 Knieletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** beperking van beweging of instabiliteit in het gewricht;
- iii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iv** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- v** prognose;
- vi** mate van pijn;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** cosmetische gevolgen;
- ix** psychische gevolgen;
- x** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) (Zeer) ernstig knieletsel

I Ernstig knieletsel waarbij er een verstoring is van het gewricht, zich artrose voordoet en er een grote beschadiging is van de ligamenten. Langdurige behandeling is nodig en de pijn en het verlies van functie zijn aanzienlijk. Er heeft een operatie ter vervanging van (een gedeelte van) het gewricht of een arthrodese (operatief vastzetten van het gewricht) plaatsgevonden, of deze gaat plaatsvinden.

€ 48.000 tot € 66.000

II Een beenbreuk die zich uitstrekt tot het kniegewricht, en leidt tot continue, blijvende pijn die de beweging beperkt of de behendigheid aantast, en die de benadeelde kwetsbaar maakt voor artrose. Er is een risico dat een operatie om (een gedeelte van) het gewricht te vervangen of een arthrodese (operatief vastzetten van het gewricht) nodig is.

€ 36.000 tot € 48.000

III Minder ernstig knieletsel dan onder (a) (II) en/of letsel dat leidt tot minder ernstige beperkingen. Er kunnen aanhoudende klachten zijn zoals pijn en ongemak, beperkingen van de beweging of instabiliteit, of misvorming met het risico op degeneratieve veranderingen. Op de lange termijn kan een operatie noodzakelijk zijn vanwege een beschadiging van de knieschijf, beschadiging van de gewrichtsband of meniscus, of spieratrofie.

€ 18.000 tot € 30.000

(b) Middelzwaar knieletsel

Het uit de kom schieten van het gewricht, een gescheurd kraakbeen of een gescheurde meniscus, leidend tot geringe instabiliteit, spieratrofie, zwakte of andere milde toekomstige beperkingen.

€ 10.000 tot € 18.000

(c) Gering knieletsel

Letsel dat vergelijkbaar is met bovenstaande categorie (b) ‘middelzwaar knieletsel’, maar minder ernstig. Onder deze categorie vallen onder meer onregelmatige snijwonden en verdraaiingen.

I Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 3.000 tot € 6.000

II Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.15 Enkelletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii beperking van beweging of instabiliteit in het gewricht;
- iii duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iv (risico op) degeneratieve veranderingen;
- v prognose;
- vi mate van pijn;
- vii benodigde medische behandeling;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen;
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig enkelletsel

€ 34.000 tot € 48.000

Letsel dat in deze categorie valt, doet zich niet vaak voor.

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een drievoudige breuk van de enkel in combinatie met omvangrijk letsel aan weke delen, dat resulteert in een misvorming en een risico dat bij eventueel toekomstig letsel aan het been een amputatie beneden de knie noodzakelijk is;
- enkelbreuken die leiden tot ernstige gewrichtsdegeneratie, waardoor een arthrodesse (operatief vastzetten van het gewricht) noodzakelijk is.

(b) Ernstig enkelletsel

€ 21.000 tot € 34.000

Er is een langdurige behandeling nodig, of er is osteosynthesemateriaal geplaatst, waarna aanzienlijke beperkingen resteren die bestaan uit instabiliteit van de enkel en een zeer beperkt vermogen om te lopen.

(c) Middelzwaar enkelletsel

€ 9.500 tot € 18.000

Letsel zoals botbreuken en scheuringen van ligamenten met minder ernstige beperkingen tot gevolg, zoals moeilijkheden bij lopen op een ongelijke ondergrond en traplopen en irritatie door osteosynthesemateriaal. Er kan ook risico op artrose zijn.

(d) Gering enkelletsel

Deze categorie omvat minder ernstige, kleinere botbreuken of breuken waarbij de botdelen niet zijn verplaatst, evenals verstuikingen en letsel aan de gewrichtsbanden.

i Binnen ongeveer twee tot vijf jaar vindt herstel plaats. **€ 6.000 tot € 9.500**

ii Tussen ongeveer zes maanden tot twee jaar vindt herstel plaats. **€ 2.675 tot € 6.000**

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.16 Achillespees

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** beperking van beweging;
- iii** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- iv** prognose;
- v** mate van pijn;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstig letsel aan de achillespees

Rond € 26.000

Hieronder valt het doorsnijden van de achillespees en de *musculus peroneus longus*. Dit leidt tot kramp, zwelling en een beperkte beweging van de enkel. Het is niet langer mogelijk om een actieve sport te beoefenen.

(b) Middelzwaar letsel aan de achillespees

€ 17.000 tot € 21.000

Het volledig afscheuren van de achillespees is succesvol hersteld, maar er zijn beperkingen in de beweeglijkheid van de enkel. De benadeelde loopt mank en het blijft een zwakke plek. Verdere verbetering is onwaarschijnlijk.

(c) Minder ernstig letsel aan de achillespees

€ 8.500 tot € 14.000

Er is sprake is van een gedeeltelijke scheuring of aanzienlijk letsel aan de achillespees. Er is aanzienlijk herstel bereikt, maar er kunnen nog steeds milde klachten en functionele beperkingen zijn.

(d) Gering letsel aan de achillespees

Een verzwikking van de enkel, met enige beschadiging van de achillespees en een onzeker gevoel over de mate van steun van de enkel tot gevolg.

I Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 3.000 tot € 6.000

II Tussen ongeveer zes maanden en één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.17 Voetletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** beperking van beweging/weerslag op de functie van de voet;
- iii** duur van het letsel en de daaruit voortvloeiende klachten;
- iv** (risico op) degeneratieve veranderingen;
- v** niveau van de amputatie;
- vi** prognose;
- vii** mate van (fantoom)pijn;
- viii** benodigde medische behandeling;

- ix cosmetische gevolgen;
- x psychische gevolgen;
- xi weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstig voetletsel

€ 57.000 tot € 75.000

Er is sprake van permanente en ernstige pijn, of er zijn zeer ernstige blijvende beperkingen. Voorbeelden zijn een traumatische amputatie van de voorvoet of het verlies van een substantieel gedeelte van de hiel, waardoor de mobiliteit ernstig is beperkt.

(b) Ernstig voetletsel

€ 29.000 tot € 48.000

Breuken van beide hielen of voeten die de mobiliteit substantieel beperken of leiden tot aanzienlijke, blijvende pijn of ongewoon ernstig letsel aan één voet. Denk aan letsel dat leidt tot ernstige *degloving* ('afstroping'), uitgebreid operatief ingrijpen, het vastzetten van gewrichten in de hiel, osteoporose, ulceratie of andere beperkingen die ervoor zorgen dat de benadeelde geen reguliere schoenen kan dragen. Deze bandbreedte is ook van toepassing bij een klapvoet die wordt gecorrigeerd door een brace.

(c) Middelzwaar voetletsel

€ 17.000 tot € 27.000

Letsel dat minder ernstig is dan de categorie 'ernstig voetletsel' (b), maar wel leidt tot aanhoudende pijn vanwege traumatische artritis of een risico op artritis, leidt tot langdurige behandeling, en leidt tot het risico dat een operatie nodig zal zijn om gewrichten vast te zetten.

(d) Minder ernstig voetletsel

€ 9.500 tot € 17.000

Breuken van het middenvoetsbeentje waarbij de botstukken zijn verplaatst, met blijvende misvorming en aanhoudende klachten tot gevolg. Er kan op de lange termijn risico op artrose zijn en/of risico dat een operatie nodig zal zijn.

(e) Gering voetletsel

Eenvoudige breuken van de middenvoetsbeentjes, gescheurde ligamenten, steekwonden en dergelijke. Als er aanhoudende klachten zijn zoals mank lopen of (scherpe) pijn, is een bedrag tussen **€ 8.500** en **€ 9.500** passend.

I Binnen ongeveer twee tot vijf jaar vindt herstel plaats.	€ 6.000 tot € 9.500
II Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.	€ 3.000 tot € 6.000
III Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.	€ 2.675 tot € 3.000

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

5.18 Teenletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** weerslag op de functie van de voet/beperking van beweging;
- iii** niveau van de amputatie;
- iv** (risico op) artrose;
- v** prognose;
- vi** mate van (fantoom)pijn;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** cosmetische gevolgen;
- ix** psychische gevolgen;
- x** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Amputatie van alle tenen aan één voet	€ 25.000 tot € 38.000
(b) Amputatie van de grote teen	Rond € 21.000

(c) Ernstig teenletsel

€ 9.500 tot € 14.000

Deze categorie ziet op ernstig letsel door verbrijzeling of ander letsel dat leidt tot aanzienlijke, blijvende klachten. Hieronder valt ook een (gedeeltelijke) amputatie van één of twee tenen (andere tenen dan de grote teen).

(d) Middelzwaar teenletsel

€ 6.500 tot € 9.500

Dit gaat om ernstig letsel aan de grote teen, breuken door verbrijzeling, of meerdere breuken van twee of meer tenen. Er zijn enige blijvende beperkingen en aanhoudend(e) ongemak, pijn en gevoeligheid.

(e) Gering teenletsel

Dit gaat om relatief eenvoudige breuken of verbrijzelingsletsel, of onregelmatige snijwonden aan één of meer tenen.

Als er aanhoudende minimale klachten zijn en/of een operatie nodig is met langdurig ongemak tot gevolg, is een bedrag tussen **€ 5.000** en **€ 6.500** passend.

I Binnen ongeveer één tot twee jaar vindt herstel plaats.

€ 3.500 tot € 5.000

II Tussen ongeveer zes maanden tot één jaar vindt herstel plaats.

€ 2.675 tot € 3.500

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

6 Dodelijke verwondingen

6.1 Algemene toelichting

Door een ongeval of misdrijf veroorzaakt letsel kan leiden tot het overlijden van de benadeelde. Soms is deze ‘op slag dood’. In dat geval bestaat geen eigen aanspraak op smartengeld van de overledene: het verlies van het leven als zodanig geeft voor de benadeelde (overledene) immers geen aanspraak op schadevergoeding. Soms gaat het om overlijden relatief snel na de gebeurtenis (bijvoorbeeld binnen enkele uren of dagen), soms duurt dat langer en kan het gaan om een periode van enkele maanden of jaren. Leed dat niet kenbaar door de benadeelde persoonlijk kon worden ervaren, doordat deze door de aansprakelijkheidvestigende gebeurtenis direct het bewustzijn heeft verloren en vervolgens is overleden, zonder nog op enig moment bij bewustzijn te zijn geweest waardoor het leed niet kenbaar kon worden ervaren, wordt niet vergoed met smartengeld.²³

Dit hoofdstuk ziet op gevallen waarin het overlijden voortvloeit uit de aansprakelijkheidvestigende gebeurtenis en daar relatief kort op volgt. Als de benadeelde overlijdt door een oorzaak die niet in verband staat met deze gebeurtenis, vormt de categorie met betrekking tot het veroorzaakte letsel het eerste aanknopingspunt voor het bepalen van de omvang van het smartengeld. Daarbij kan dan betekenis toekomen aan de kortere duur van het lijden.

In geval van overlijden als gevolg van de aansprakelijkheidvestigende gebeurtenis is relevant of de benadeelde bij leven aanspraak heeft gemaakt op vergoeding van ander nadeel dan vermogensschade. Volgens het bepaalde in art 6:95 lid 2 BW is voor overgang onder algemene titel immers vereist dat de gerechtigde aan de wederpartij heeft medegedeeld aanspraak op de vergoeding te maken. Het recht op smartengeld heeft volgens de wetgever namelijk ‘een hoogstpersoonlijk karakter’, reden waarom het geld zo veel mogelijk aan de benadeelde zelf moet toekomen en hij zelf moet kunnen beslissen of hij aanspraak wil maken op smartengeld.²⁴

23 HR 8 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1055, r.o. 4.5.1-4.5.2 (*Mallorca*).
24 TM, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 378.

Bij de vaststelling van de omvang van het smartengeld bij dodelijke verwondingen lijken twee belangrijke begrotingsfactoren in tegengestelde richting te wijzen: enerzijds de omvang of intensiteit van het veroorzaakte leed en anderzijds de duur van het lijden. Dat het leed zich gedurende een relatief korte periode voordoet, kan wijzen in de richting van een lager bedrag: de benadeelde hoeft de gevolgen van het letsel immers minder lang te dragen. Daartegenover staat dat het letsel zo ernstig is dat het dodelijk is en het leed bovendien ook het vooruitzicht van de naderende dood kan omvatten, wat juist kan wijzen in de richting van een hoog bedrag.²⁵

Ondanks het zeer beperkte aantal rechterlijke uitspraken in Nederland lijkt duidelijk dat de ‘top’ van de bedragen die in Nederland in deze categorie worden toegewezen ligt rond € 195.000. Voor dodelijke verwondingen wordt hier volstaan met dit oriëntatiepunt. Dat betekent dat in het concrete geval een (aanmerkelijk) lager bedrag passend kan zijn, afhankelijk van een weging van onder meer de bij de categorie vermelde factoren.

6.2 Relevante factoren en bandbreedte

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii levensbekorting;
- iii mate van pijn;
- iv benodigde medische behandeling;
- v cosmetische gevolgen;
- vi psychische gevolgen;
- vii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

■
25 Zie in dit verband ook HR 8 juli 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZCo665, *NJ* 1992/174 (*AMC/O*), r.o. 3.3: onder het verdriet is ook begrepen het verdriet dat de benadeelde heeft doordat als gevolg van de gebeurtenis zijn levensverwachting is bekort.

Ieder geval vergt een zorgvuldige afweging van alle omstandigheden van het geval. In de buurt van het hier genoemde bedrag liggen gevallen waarin de benadeelde gedurende enige tijd ernstige pijn en leed ondervindt door het letsel en de daarvoor benodigde behandeling. De benadeelde moet leven met het vooruitzicht op het afscheid van kinderen en partner, en heeft een substantieel beperkte levensverwachting. Bij trauma zoals ernstige brandwonden met beschadiging van de longen en ondraaglijke pijn gedurende een aanzienlijke periode is een hoog bedrag passend. Een lager bedrag is passend als de benadeelde geen inzicht heeft in het verlies, beperkt pijn en leed ervaart of als de bekorting in de levensverwachting beperkt is.

Tot € 195.000

Voor dodelijke asbestziekten (mesothelioom, ernstige asbestose), ten aanzien waarvan in de praktijk pleegt te worden teruggevallen op vaste normbedragen, zie paragraaf 4.3.

7 Werkgerelateerde aandoeningen aan ledematen

7.1 Vibratie witte vinger- en/of hand-armvibratiesyndroom

Het vibratie witte vinger- (VWF) en/of hand-armvibratiesyndroom (HAVS), dat wordt veroorzaakt door blootstelling aan trillingen, is een langzaam progressieve aandoening. De ontwikkeling en ernst ervan worden beïnvloed door de mate van blootstelling, in het bijzonder de kracht, frequentie, duur en overdracht van de trillingen. De klachten zijn vergelijkbaar met de ziekte van Raynaud.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii aantasting van één of beide handen en het aantal aangetaste vingers;
- iii letsel aan de dominante hand;
- iv mate waarin de behendigheid wordt beperkt en/of de kracht van de grip is aangetast;
- v prognose;
- vi frequentie en duur van pijnlijke aanvallen;
- vii benodigde medische behandeling;
- viii cosmetische gevolgen;
- ix psychische gevolgen;
- x weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstig

€ 22.000 tot € 26.000

Aanhoudende, bilaterale (aan beide handen) klachten die het dagelijks leven aanzienlijk verstoren.

(b) Middelzwaar

€ 11.000 tot € 22.000

Aanhoudende klachten aan één hand die het dagelijks leven aanzienlijk verstoren.

(c) Minder ernstig

€ 6.000 tot € 11.000

Er zijn aanhoudende klachten, maar deze doen zich onderbroken of vooral bij koud weer voor.

(d) Gering

€ 2.000 tot € 6.000

Af en toe doen zich klachten voor in enkele vingers.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

7.2 Andere aandoeningen aan bovenste ledematen

Dit gedeelte ziet op een verscheidenheid aan letsels aan de bovenste ledematen, waarbij kan worden gedacht aan de volgende aandoeningen:

- a** *Tenosynovitis* (ontsteking van de peesschede die met rust veelal snel herstelt)
- b** *De Quervain tenosynovitis*
- c** *Tenosynovitis stenosans* ('trigger finger')
- d** Carpaal tunnel syndroom
- e** *Epicondylitis* (tenniselleboog, golferselleboog)

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** aantasting van één of beide handen;
- iii** letsel aan de dominante hand;
- iv** duur van de pijn en andere klachten, zoals zwellingen en ontstekingen;
- v** prognose, en of een terugkeer van klachten kan worden voorkomen;
- vi** benodigde medische behandeling;
- vii** cosmetische gevolgen;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Aanhoudende beperkingen, waarbij een operatie heeft plaatsgevonden

€ 10.000 tot € 21.000

(b) Voortdurende, maar wisselende klachten

€ 6.000 tot € 10.000

(c) Klachten die binnen ongeveer één tot twee jaar herstellen

€ 3.000 tot € 6.000

**(d) Klachten die langer dan zes maanden aanhouden, maar
binnen ongeveer één jaar herstellen**

€ 2.675 tot € 3.000

*Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste
categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als
bedoeld in hoofdstuk 13.*

8 Chronische pijn

Dit hoofdstuk behandelt een verscheidenheid aan aandoeningen, die globaal omschreven kunnen worden als ‘pijnstoornissen’. Hieronder vallen fibromyalgie, chronisch pijnsyndroom, chronisch vermoeidheidssyndroom/myalgische encefalomyelitis (ME/CVS), conversiestoornissen en somatisch-symptoomstoornissen. Veel van deze aandoeningen worden gekenmerkt door subjectieve pijn, waarbij er geen of een beperkt medisch substraat is. Klachten kunnen omvatten: vermoeidheid, gerelateerde beperkingen van cognitieve functies, spierzwakte, hoofdpijn en andere fluctuerende klachten.

Gevallen van kortdurende pijnstoornissen vallen buiten de hier genoemde categorieën en vergen een afzonderlijke beoordeling.

Met uitzondering van gevallen waarin sprake is van een complex regionaal pijnsyndroom (CRPS), is geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende klinische aandoeningen. De bedragen reflecteren de ernst, impact en prognose van de aandoening. Als de aandoening primair één onderdeel van het menselijk lichaam aantast, kan het behulpzaam zijn ook het daarvoor relevante hoofdstuk te raadplegen. In dergelijke gevallen is veelal sprake van samenloop met geestelijk letsel (zie deel B).

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** aantasting van één of meerdere lichaamsdelen;
- iii** prognose;
- iv** weerslag op de mate van zelfstandigheid;
- v** mate van ervaren pijn;
- vi** afzonderlijk te identificeren psychische aandoening en de weerslag daarvan op de ervaren pijn;
- vii** psychische gevolgen;
- viii** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

8.1 Complex Regionaal Pijn Syndroom (CRPS)

Het Complex Regionaal Pijn Syndroom (CRPS) wordt gekenmerkt door intense, brandende pijn die bewegen of een aanraking van de aangetaste ledemaat ondraaglijk kan maken.

(a) Ernstig CRPS

€ 36.000 tot € 57.000

De prognose is slecht. De benadeelde is ernstig beperkt in zijn vermogen om arbeid te verrichten. Er is een grote zorgvraag. Er kunnen ook psychische problemen zijn. Een bedrag bovenin de bandbreedte is passend als de klachten zich hebben verspreid naar andere ledematen.

(b) Middelzwaar CRPS

€ 19.000 tot € 36.000

Een bedrag bovenin de bandbreedte is passend als de benadeelde lange tijd aanzienlijke pijn heeft gehad, maar de prognose is dat er enige verbetering zal optreden, ook ten aanzien van het vermogen om arbeid te verrichten, en de benadeelde slechts beperkte zorg nodig zal hebben.

Een bedrag onderin de bandbreedte is passend als de klachten enkele jaren hebben aangehouden, maar meer variëren in intensiteit. In deze gevallen kan medicatie de klachten beperken en/of is de prognose aanmerkelijk beter, hoewel niet noodzakelijkerwijs een volledig herstel wordt verwacht. Voor zover er een zorgbehoefte is, zal deze in de toekomst minimaal zijn.

8.2 Andere pijnsyndromen

(a) Ernstig

€ 29.000 tot € 43.000

Ondanks behandeling houdt de benadeelde aanzienlijke klachten en is de verwachting dat deze in de toekomst blijven voortduren. Dit heeft een negatieve invloed op het vermogen om arbeid te verrichten. Daarnaast is enige mate van zorg/ondersteuning nodig. De meeste gevallen van fibromyalgie met zware aanhoudende klachten vallen binnen deze bandbreedte.

(b) Middelzwaar

€ 14.000 tot € 26.000

Bovenin de bandbreedte houden de klachten aan, maar in een mindere mate dan bij de categorie ‘ernstig’ (a) en met een minder grote weerslag op het vermogen om arbeid te verrichten.

Een bedrag onderin de bandbreedte is passend als klachten een aantal jaren aanhouden, maar daarna een (nagenoeg) volledig herstel is bereikt of dit wordt verwacht.

9 Gezichtsletsel

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii duur van de klachten;
- iii prognose;
- iv mate van pijn;
- v benodigde medische behandeling;
- vi cosmetische gevolgen;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

9.1 Schedelbeschadiging

(a) Le Fort-breuken van botten aan de voorzijde van het gezicht € 16.000 tot € 25.000

(b) Meerdere breuken van botten in het gezicht € 10.000 tot € 16.000

Er is enige blijvende misvorming.

(c) Breuken van de neus of voorkant van het hoofd gerelateerd aan de neus

I Complexe of meervoudige breuken, waarvoor meerdere operaties nodig kunnen zijn. Er kan sprake zijn van een blijvende aantasting van luchtwegen, moeilijkheden met ademen, blijvende beschadiging van de zenuwen of traankanalen en/of een misvorming in het gezicht. € 7.500 tot € 16.000

II Een breuk waarbij de botdelen zijn verschoven. Na een operatie wordt volledig herstel bereikt. € 2.675 tot € 3.500

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

(d) Breuken van jukbeenderen

I Complexe breuken waarvoor een operatieve behandeling nodig is. Er zijn blijvende gevolgen zoals paresthesie (een stoornis in de gevoelswaarneming) in de wangen of lippen, of enige misvorming.	€ 7.000 tot € 11.000
II Eenvoudige breuken van de jukbeenderen waarbij enige reconstructieve chirurgie nodig is. Er wordt volledig herstel bereikt en er zijn geen of minimale cosmetische gevolgen.	€ 3.000 tot € 4.500

(e) Breuken van de kaak

I Zeer complexe, meervoudige breuken, gevolgd door een langdurige behandeling. Er zijn blijvende gevolgen, zoals ernstige pijn, beperkingen bij het eten, paresthesie (een stoornis in de gevoelswaarneming) en/of een risico op artritis in de gewrichten.	€ 21.000 tot € 31.000
II Complexe breuk met blijvende gevolgen, zoals beperkingen bij het openen van de mond of bij eten, of paresthesie (een stoornis in de gevoelswaarneming) rond de kaak.	€ 12.000 tot € 21.000
III Een eenvoudige breuk waarvoor immobilisatie van de kaak nodig is, maar die volledig herstelt.	€ 4.500 tot € 6.000

(f) Beschadiging van tand(en)

Doorgaans heeft een reeks behandelingen plaatsgevonden. De hoogte van het bedrag hangt vooral af van de duur daarvan en het veroorzaakte ongemak, zoals problemen met eten.

I Aanzienlijke, chronische pijn (zoals bij een onbehandeld abces) die zich uitstrekt over een aantal jaren, waarbij de algehele conditie van de tanden aanzienlijk achteruitgaat.	Tot € 26.000

ii Verlies of ernstige beschadiging van meerdere voortanden	€ 6.000 tot € 8.000
iii Verlies of ernstige beschadiging van twee voortanden.	€ 3.000 tot € 5.000
iv Verlies of ernstige beschadiging van één voortand.	€ 1.500 tot € 2.500
v Verlies of ernstige beschadiging van achterste tanden/kiezen; bedrag per tand.	€ 500 tot € 1.000

9.2 Misvorming van het gezicht

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** leeftijd;
- ii** aard van het onderliggende letsel dat heeft geleid tot de misvorming/littekenvorming;
- iii** aard en omvang van de littekens of misvorming (cosmetische gevolgen);
- iv** duur van de klachten;
- v** prognose;
- vi** mate van pijn;
- vii** benodigde medische behandeling;
- viii** psychische gevolgen;
- ix** weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Zeer ernstige littekenvorming **€ 20.000 tot € 67.000**

Een relatief jonge benadeelde (tieners tot en met begin dertig) bij wie zich een zeer ernstige misvorming en een ernstige psychische reactie voordoet.

(b) Ernstige littekenvorming **€ 12.000 tot € 33.000**

Er is een substantiële misvorming, en een aanzienlijke psychische reactie.

(c) Middelzware littekenvorming

€ 6.000 tot € 21.000

De ergste gevolgen (kunnen) worden verminderd met plastische chirurgie. Daarna resteren enige cosmetische gevolgen. De psychische reactie is niet (langer) groot. Het kan gaan om littekens die zichtbaar zijn op gespreksafstand.

(d) Minder ernstige littekenvorming

€ 2.500 tot € 9.500

Het kan gaan om één litteken of meerdere kleine littekens die het uiterlijk in enige mate, maar niet duidelijk aantast(en). De reactie van de benadeelde is niet groter dan die van een gemiddeld gevoelig persoon. Als sprake is van één litteken (zonder dat hyperpigmentatie optreedt of een keloïd-litteken ontstaat) dat kan worden verborgen of gecamoufleerd en geen grote ontsiering vormt, is een bedrag onderaan de bandbreedte passend.

(e) Geringe littekenvorming

€ 1.000 tot € 2.500

In deze gevallen zijn de gevolgen gering.

10 Littekens aan andere delen van het lichaam

Veel van de fysieke letsels zoals hiervoor beschreven, omvatten reeds het element van misvorming. In sommige gevallen wordt de omvang van het smartengeld hoofdzakelijk bepaald door de misvorming.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii percentage van het lichaamsoppervlakte dat is aangetast;
- iii aard en omvang van littekens of misvorming (cosmetische gevolgen);
- iv eerstegraads, tweedegraads of derdegraads brandwonden;
- v mate van pijn en andere klachten;
- vi benodigde medische behandeling;
- vii psychische gevolgen;
- viii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Brandwonden

Brandwonden zullen doorgaans als ernstiger worden geduid dan andere littekens, omdat deze veelal gepaard gaan met meer pijn en kunnen leiden tot aanhoudend fysiek letsel en psychisch leed.

Als er aanzienlijke brandwonden zijn aan 40% of meer van het oppervlakte van het lichaam, ligt een bedrag van meer dan **€ 72.000** voor de hand.

(b) Middelzware littekenvorming

€ 5.500 tot € 16.000

Een aantal duidelijk zichtbare littekens, of één misvormend litteken.

(c) Minder ernstige littekenvorming

€ 1.500 tot € 5.500

Eén duidelijk zichtbaar litteken, of een groot aantal oppervlakkige littekens met geringe cosmetische gevolgen.

11 Beschadiging van het haar

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii cosmetische gevolgen;
- iii omvang van haarverlies;
- iv psychische gevolgen;
- v weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Ernstige beschadiging van het haar

€ 5.000 tot € 7.500

Beschadiging van het haar door slecht uitgevoerde permanenten, haarkleuringen of vergelijkbare behandelingen kan leiden tot bijvoorbeeld dermatitis, eczeem, of een tintelend of branderig gevoel op de hoofdhuid. Dit kan resulteren in droog en broos haar dat breekt of uitvalt, wat schaamte en verlies van zelfvertrouwen kan veroorzaken en het sociale leven kan beïnvloeden. In ernstigere gevallen blijft het haar dunner en zijn de vooruitzichten voor hergroei slecht, of is er volledig haarverlies op bepaalde plekken en groeit het haar slechts langzaam weer aan.

Een hoger bedrag kan passend zijn bij een grote psychische impact, of als een operatie (zoals een huidtransplantatie) nodig is.

(b) Minder ernstige beschadiging van het haar

€ 2.675 tot € 5.000

Minder ernstige klachten dan bij ernstige beschadiging van het haar (a). Het kan gaan om gevallen waarin het haar is uitgetrokken, met kale plekken tot gevolg. De hoogte van het bedrag hangt af van de snelheid waarmee het haar opnieuw aangroeit. Deze categorie omvat ook alopecia dat wordt veroorzaakt door stress en waarvan de benadeelde binnen twee jaar volledig herstelt.

Vindt herstel binnen zes maanden plaats, dan is deze laatste categorie niet van toepassing maar gaat het om licht letsel als bedoeld in hoofdstuk 13.

12 Dermatitis en andere huid-aandoeningen

Hogere bedragen zijn passend als het gezicht is aangedaan.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii cosmetische gevolgen;
- iii psychische gevolgen;
- iv weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.

(a) Dermatitis aan beide handen, waarbij sprake is van een gebarsten huid en pijn, die van invloed is op het vermogen om arbeid te verrichten van de benadeelde en de mate waarin de benadeelde huishoudelijke taken kan verrichten. Er kunnen psychische gevolgen zijn die enkele jaren voortduren of mogelijk van blijvende aard zijn.	€ 9.500 tot € 13.000
(b) Dermatitis aan één of beide handen die gedurende een lange periode aanhoudt, maar kan worden verlicht met behandeling en/of het dragen van handschoenen bij specifieke taken.	€ 6.000 tot € 8.000

13 Licht letsel

De ‘Richtlijn Licht letsel inclusief smartengeld’ van De Letselschade Raad beoogt bij te dragen aan een efficiënte en slachtoffervriendelijke afwikkeling van schades bij licht letsel.²⁶ In de richtlijn zijn voor drie categorieën van licht letsel indicatieve bedragen opgenomen, gebaseerd op de Smartengeldgids van de ANWB. Rechters refereren soms aan de in deze richtlijn genoemde smartengeldbedragen.²⁷ Omdat voor licht letsel aldus reeds indicatieve smartengeldstandaarden zijn ontwikkeld en in de praktijk worden gebruikt, en de systematiek ervan bovendien in lijn is met die van de Rotterdamse schaal (categorisering met bandbreedtes voor maatwerk), zijn deze hier overgenomen.

Bij licht letsel gaat het, anders dan bij de hiervoor meer concreet beschreven letsels en aandoeningen, om een generieke categorie die met name wordt afgebakend door de tijdelijkheid van het letsel en ‘restloos’ herstel. Bij de in de vorige hoofdstukken beschreven categorieën ging het om letsels en aandoeningen met een grotere en/of langduriger weerslag op de benadeelde; ‘overlap’ met de categorie licht letsel is dus in principe uitgesloten.

Van ‘licht letsel’ is sprake als:

- i het letsel binnen zes maanden restloos geneest (met uitzondering van niet ontzierende littekens) en er geen complicaties optreden,
- ii het letsel niet of maximaal voor een periode van drie maanden tot beperkingen voor het verrichten van arbeid of beperkingen voor het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden en/of zelfwerkzaamheid leidt,
- iii en er na 6 maanden geen verdere medische behandelingen of controles nodig zijn.

■

²⁶ Te raadplegen via <https://deletselschaderaad.nl/richtlijnen/licht-letsel-inclusief-smartengeld/>.
²⁷ Zie bijv. Rb. Amsterdam 20 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6765, Rb. Rotterdam 16 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:7786, Hof Den Haag 25 mei 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1076.

(a) Herstelperiode van ongeveer vier tot zes maanden

€ 1.450 tot € 2.675

Er is sprake van enkele weken of maanden medische en/of therapeutische behandeling. Denk hierbij aan een korte ziekenhuisopname, aan 'eenvoudige' botbreuken, aan gevallen waarin sprake is van een aantal weken tot enkele maanden beperkingen voor het verrichten van arbeid of enkele weken tot maanden beperkingen voor het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden en/of zelfwerkzaamheid en gevallen waarin sprake is van tijdelijke hulpbehoefvendheid.

(b) Herstelperiode van ongeveer twee tot vier maanden

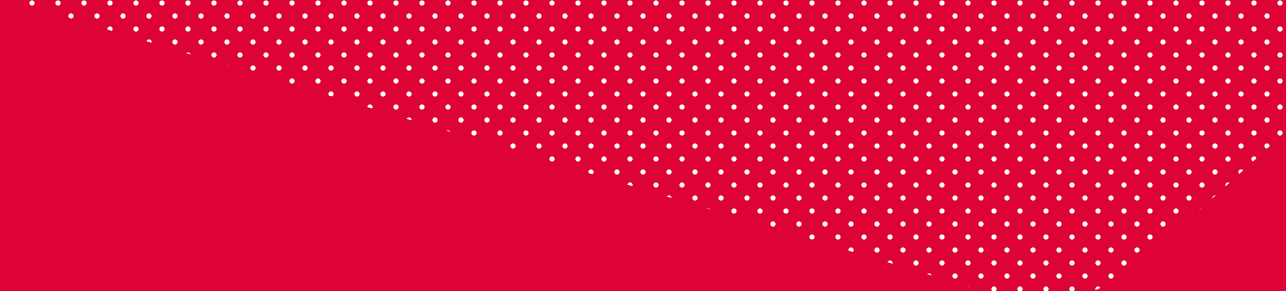
€ 725 tot € 2.175

Er is sprake van korte medische en/of therapeutische behandeling met uiteindelijk restloos herstel. Denk hierbij aan een (lichte) hersenschudding, nekklachten na een (verkeers)ongeval met restloos herstel, forse verzwikking of verstuijing, een gebroken rib en enkele dagen tot weken beperkingen voor het verrichten van arbeid of enkele dagen tot weken beperkingen voor het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden en/of zelfwerkzaamheid.

(c) Herstelperiode van ongeveer twee maanden

Tot € 1.100

Er is sprake van oppervlakkig en beperkt letsel. Denk hierbij aan schaafwonden, kneuzingen, eerstegraads brandwonden en beperkte, niet-ontsierende littekens.

DEEL B

(GEOBJECTIVEERD)

GEESTELIJK LETSEL

Algemene toelichting

Op grond van art. 6:106 sub b BW bestaat niet alleen aanspraak op smartengeld als de benadeelde lichamelijk letsel heeft opgelopen, maar ook wanneer deze door aantasting van diens eer en goede naam of ‘op andere wijze’ in de persoon is aangeast. Volgens vaste rechtspraak kwalificeert de veroorzaking van geestelijk letsel, waarvan het bestaan naar objectieve maatstaven is vastgesteld, als een aantasting in de persoon ‘op andere wijze’.²⁸

Deel B biedt aanknopingspunten voor de begroting van ander nadeel dan vermogensschade dat zijn oorzaak vindt in naar objectieve maatstaven vastgesteld geestelijk letsel. In gevallen waarin zowel lichamelijk letsel als (geobjectiveerd) geestelijk letsel aan de orde is, is sprake van een situatie van meervoudigheid waarin (meer) maatwerk is vereist (zie paragraaf 3.2). Ook bij fysiek letsel (deel A) en bij smartengeld zonder (aangetoond) letsel (deel C) kunnen gevolgen op het psychische vlak relevant zijn voor de omvang van het smartengeld, maar dan is geen sprake van een aantasting van de psychische *gezondheid*, waar dit deel B op ziet.

Dit deel biedt zicht op smartengeldbedragen voor gevallen waarin de ‘drempel’ van geobjectiveerd geestelijk letsel is gepasseerd en dus vaststaat dat om die reden een aanspraak op smartengeld bestaat. Daartoe worden gradaties van ernst onderscheiden waarin een aantasting van de geestelijke gezondheid zich kan voordoen, en worden per categorie indicaties gegeven voor een passend smartengeldbedrag. Voor de vaststelling van het smartengeld is dus niet alleen van belang *of* sprake is van geestelijk letsel, maar moet ook worden gezien wat de *ernst* daarvan is, die in belangrijke mate samenhangt met de impact ervan op het leven en functioneren van de benadeelde en de prognose (behandeling, herstel etc.).

Van geestelijk letsel is sprake als de benadeelde niet enkel ‘psychisch is aangedaan’, maar diens psychische gezondheid is aangetast. Anders dan bij lichamelijk letsel geldt hier dus wel een zekere ondergrens: meer of minder sterk psychisch onbehagen is niet voldoende om geestelijk letsel te kunnen aannemen.²⁹ Voor een aanspraak op smartengeld is vereist dat het bestaan van geestelijk letsel naar

28 HR 9 mei 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4606, *NJ* 2005/168, m.nt. W.D.H. Asser (*B/Noord-Brabant*); HR 19 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL7053, *NJ* 2004/348 (*J/Staat*); HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376, *NJ* 2019/162, m.nt. S.D. Lindenberg (*EBI*), r.o. 4.2.1 en HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793, *NJ* 2019/379, m.nt. W.H. Vellinga (*Overzichtsarrest benadeelde partij*).

29 HR 13 januari 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1608, *NJ* 1997/366, m.nt. C.J.H. Brunner (*Ontvanger/B.*) en HR 21 februari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2286, *NJ* 1999/145, m.nt. C.J.H. Brunner (*Wrongful birth I*), r.o. 3.14.

‘objectieve maatstaven’ is vastgesteld.³⁰ Aan dit vereiste is in ieder geval voldaan als een daartoe bevoegde en bekwame deskundige een in de psychiatrie erkend ziektebeeld heeft vastgesteld. Aan die vaststelling zal doorgaans ook informatie kunnen worden ontleend over de aard en ernst van het geestelijk letsel.

In zijn recente jurisprudentie laat de Hoge Raad weliswaar ruimte om ook geestelijk letsel aan te nemen op basis van een rapportage van een deskundige waarin geen diagnose van een specifiek ziektebeeld wordt gesteld, maar hij maakt niet inzichtelijk wat daarvoor dan volstaat.³¹

Shockschade

Geestelijk letsel kan verschillende oorzaken hebben, zoals overbelasting of confrontatie met een schokkende gebeurtenis, in welk laatste geval ook wel wordt gesproken van ‘shockschade’. Gevallen van ‘shockschade’ vormen geen eigen letselcategorie, omdat ‘shockschade’ niet ziet op een bepaald type (geestelijke) aandoening, maar vooral *de wijze van ontstaan van schade* aanduidt: het gaat om schade als gevolg van confrontatie met een schokkende gebeurtenis voor het ontstaan waarvan een ander aansprakelijk is. Vaststelling van de omvang van het smartengeld na confrontatie met een schokkende gebeurtenis zal moeten plaatsvinden aan de hand van de rapportage van de deskundige die het geestelijk letsel heeft vastgesteld: om welk type geestelijk letsel gaat het en wat zijn daarvan de ernst, de te verwachten duur en de gevolgen voor de benadeelde?³²

30 HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376, NJ 2019/162, m.nt. S.D. Lindenbergh (*EBI*).

31 HR 29 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:1024, NJ 2021/284, m.nt. S.D. Lindenbergh, r.o. 2.6.1 en HR 28 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:958, NJ 2023/285, m.nt. J.L. Smeehuijzen onder NJ 2023/287 (*Hoogeveen*).

32 Vgl. HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793, NJ 2019/379, m.nt. W.H. Vellinga (*Overzichtsarrest benadeelde partij*), r.o. 2.8.7: ‘De begroting van immateriële schade geschiedt naar billijkheid met inachtneming van alle omstandigheden van het geval, waaronder de aard van de aansprakelijkheid en de ernst van het aan de aansprakelijke te maken verwijt, alsmede, in geval van letselschade, de aard van het letsel, de ernst van het letsel (waaronder de duur en de intensiteit), de verwachting ten aanzien van het herstel en de leeftijd van het slachtoffer. Voorts dient de rechter bij de begroting, indien mogelijk, te letten op de bedragen die door Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen zijn toegekend.’

Samenloop met vergoeding van ‘affectieschade’

Naast een aanspraak op vergoeding van ‘shockschade’ kan iemand als naaste van het primaire slachtoffer aanspraak hebben op een vaste vergoeding van affectieschade (art. 6:107 lid 1 onder b en art. 6:108 lid 3 BW). De Hoge Raad heeft overwogen dat bij een dergelijk geval van samenloop van deze aanspraken de rechter ‘aan de hand van de omstandigheden van het geval naar billijkheid en schattenderwijs’ zal moeten afwegen in hoeverre bij het vaststellen van de omvang van het smartengeld wegens ‘shockschade’ rekening wordt gehouden met de aanspraak op vergoeding van affectieschade.³³ De bestaande rechtspraak biedt (nog) geen eenduidigheid over de invloed van toewijzing van een bedrag wegens affectieschade op de begroting van de omvang van het smartengeld wegens geestelijk letsel na confrontatie met een schokkende gebeurtenis.³⁴

33 HR 28 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:958, *NJ* 2023/285, m.nt. J.L. Smeehuijzen onder *NJ* 2023/287 (*Hoogeveen*), r.o. 3.9.

34 Zie nader het onderzoeksverslag, par. 4.2.6.

14 Geestelijk letsel

Geestelijk letsel kan door een verscheidenheid aan gebeurtenissen ontstaan, en kent diverse verschijningsvormen. Gedacht kan worden aan angststoornissen, stemmingsstoornissen (bijvoorbeeld een depressie), slaapstoornissen en posttraumatische stressstoornis (PTSS). Voor PTSS worden hieronder afzonderlijke categorieën en bandbreedtes onderscheiden. In geval van geestelijk letsel door confrontatie met een schokkende gebeurtenis ('shockschade' of 'schokschade'), zal dit doorgaans (ook) bestaan uit PTSS.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i leeftijd;
- ii weerslag op sociaal leven, tijdsbesteding, werk/opleiding, etc.;
- iii medische behandeling;
- iv kans dat behandeling succesvol is;
- v prognose, waaronder toekomstige kwetsbaarheid.

14.1 Geestelijk letsel algemeen

(a) Zeer ernstig

€ 37.000 tot € 79.000

In deze gevallen heeft de benadeelde duidelijke problemen op het gebied van werk/opleiding, sociale relaties etc., en is de prognose zeer slecht.

(b) Ernstig

€ 13.000 tot € 37.000

In deze gevallen zijn er aanzienlijke problemen op het gebied van werk/opleiding, sociale relaties etc., maar is de prognose gunstiger.

(c) Middelzwaar

€ 4.000 tot € 13.000

Hoewel er problemen kunnen zijn geweest op het gebied van werk/opleiding, sociale relaties etc. heeft er een duidelijke verbetering plaatsgevonden. De prognose is gunstig.

(d) Minder ernstig

€ 2.675 tot € 4.000

Bepalend voor de hoogte van het bedrag zijn de duur van de beperkingen en de mate waarin het dagelijks leven en de slaap worden beïnvloed.

14.2 Posttraumatische stressstoornis (PTSS)

PTSS kan ontstaan als gevolg van traumatische gebeurtenissen zoals (gewelds) misdrijven, ernstig letsel of seksueel misbruik. Er kunnen zich klachten voordoen zoals nachtmerries, flashbacks, slaapproblemen, vermijding, stemmingsstoornissen en suïcidale gedachten. Ook kan sprake zijn van een verhoogde staat van spanning en alertheid. Deze klachten kunnen ook een fysieke uitwerking hebben, en functies zoals de ademhaling, hartslag en controle van de darmen en/of blaas beïnvloeden.

(a) Zeer ernstig

€ 41.000 tot € 69.000

Er zijn blijvende gevolgen, die maken dat de benadeelde in het geheel niet in staat is om arbeid te verrichten of ervoor zorgen dat de benadeelde op een veel lager niveau functioneert dan voor het trauma. Alle facetten van het leven van de benadeelde zijn ernstig geraakt.

(b) Ernstig

€ 16.000 tot € 41.000

Deze categorie onderscheidt zich van de categorie ‘ernstig’ (a) wat betreft de prognose: met professionele hulp kan een bepaalde mate van herstel worden bereikt. In de nabije toekomst blijven aanzienlijke beperkingen bestaan.

(c) Middelzwaar

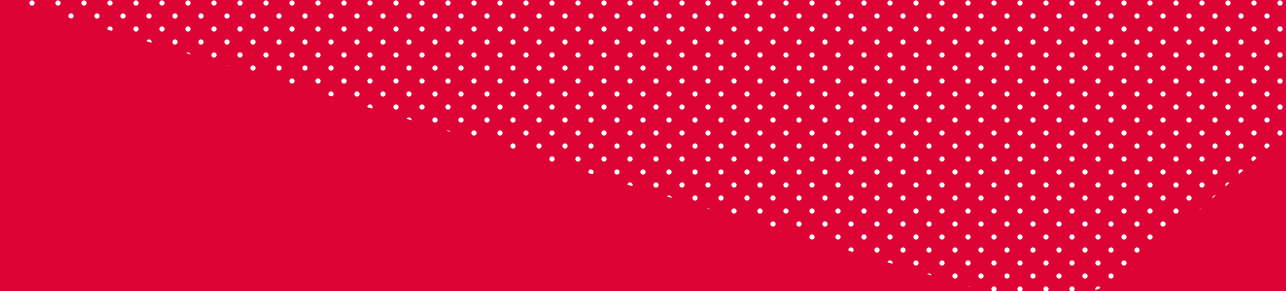
€ 5.500 tot € 16.000

In deze gevallen is de benadeelde grotendeels hersteld en leiden de resterende klachten niet tot ernstige beperkingen.

(d) Minder ernstig

€ 2.675 tot € 5.500

In deze gevallen is de benadeelde binnen ongeveer één tot twee jaar nagenoeg volledig hersteld en houden alleen geringe klachten langere tijd aan.

DEEL C

SMARTENGELD

ANDERS DAN VANWEGE
(AANGETOOND) LETSEL

Algemene toelichting

Ook buiten gevallen van lichamelijk letsel (deel A) en geobjectiveerd geestelijk letsel (deel B) bestaat onder omstandigheden een aanspraak op smartengeld wegens aantasting in de persoon. Art. 6:106 onder b BW noemt reeds schending van de eer en goede naam. In 2019 verduidelijkte de Hoge Raad dat daarnaast de ‘aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde’ kunnen meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting ‘op andere wijze’ die een aanspraak op smartengeld rechtvaardigt. Van een dergelijke aantasting in de persoon op andere wijze is volgens de Hoge Raad niet reeds sprake bij de enkele schending van een fundamenteel recht.³⁵

Uitgangspunt is dat de benadeelde niet alleen de aard en ernst van de normschending, maar ook de aard en ernst van de *gevolgen* daarvan moet onderbouwen. Het is evenwel niet steeds duidelijk wat in verband met bepaalde normschendingen de gevolgen zijn die mede bepalen of inderdaad een aanspraak op smartengeld bestaat. In sommige gevallen wordt een ‘bewijsvermoeden’ gehanteerd: de aard en ernst van de normschending kunnen meebrengen dat ook zonder nadere onderbouwing aannemelijk is dat de benadeelde hiervan relevante nadelige gevolgen ondervindt. Die gevolgen liggen dan in het licht van de normschending zozeer voor de hand dat een persoonsaantasting kan worden aangenomen.³⁶

De gronden om een aanspraak op smartengeld te aanvaarden, bepalen ook het perspectief voor de begroting. De aard en ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde zijn niet alleen bepalend voor de vraag *of* smartengeld gerechtvaardigd is, maar – logischerwijs – ook voor de (vervolg)vraag *hoeveel* smartengeld billijk is. Bij de *aard van de normschending* kan in het bijzonder worden gedacht aan de mate waarin de normschending is gericht tegen de persoon dan wel deze rechtstreeks raakt. Bij de *ernst van de normschending* kan worden gedacht aan omstandigheden zoals de aard van de aansprakelijkheid en de mate van schuld, alsmede de duur en frequentie van een schending. In gevallen waarin zonder nadere onderbouwing aannemelijk is dat de benadeelde nadelige gevolgen van de normschending ondervindt die relevant zijn voor het bestaan van een smartengeld aanspraak, ligt het voor de hand dat ook de vaststelling van de *omvang* van het smartengeld mede berust op de *veronderstelde gevolgen*.

35 HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376, NJ 2019/162, m.nt. S.D. Lindenberg (EBI), r.o. 4.2.2.

36 HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376, NJ 2019/162, m.nt. S.D. Lindenberg (EBI), r.o. 4.2.1.

Met de vrij open formulering ('aard en ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan') heeft de Hoge Raad ruimte geboden voor verdere rechtsontwikkeling. In de rechtspraak is en wordt afgetast in welke gevallen zich een dergelijke persoonsaantasting 'op andere wijze' voordoet en welke onderbouwing daarvoor nodig is. Het is een terrein dat nog volop in ontwikkeling is, en de (onder)grenzen zijn nog niet uitgekristalliseerd. Wel tekenen zich de eerste contouren af van gevalstypen waarin de aard en de ernst van de normschending en van de (veronderstelde) gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting 'op andere wijze'. Zo volgt uit rechtspraak van de Hoge Raad dat bij verschillende 'misdrijven tegen de persoon' een persoonsaantasting kan worden aangenomen, zonder dat hiervoor een onderbouwing van specifieke gevolgen is vereist.

Dit document beoogt primair aanknopingspunten te bieden voor de vaststelling van de *omvang* van het smartengeld indien (en dus nadat) is vastgesteld dat sprake is van een aantasting in de persoon. Dat een bepaalde categorie hier in de schaal is opgenomen betekent op zichzelf dus nog niet dat kan worden gezegd dat in alle gevallen die eronder kunnen worden geschaard een aanspraak bestaat op smartengeld. Toch zegt het natuurlijk wel iets: voor de gevallen die in de schaal zijn beschreven geldt immers dat in rechte meestal wel een persoonsaantasting wordt aangenomen. Bij sommige normschendingen wordt uitsluitend of met name een persoonsaantasting aangenomen bij meer ernstige vormen, en bij minder ernstige varianten in de regel niet (denk aan bedreiging). De schaal bevat dan geen subcategorie voor lichtere vormen.

Bij de beschrijving van categorieën in dit deel wordt veelvuldig aansluiting gezocht bij strafrechtelijke delicten. Bij bepaalde delicten zal immers dikwijls sprake zijn van een persoonsaantasting 'op andere wijze' vanwege de aard en ernst van de normschending en van de (veronderstelde) gevolgen daarvan ('misdrijven tegen de persoon') of van een schending van de eer en goede naam. Bovendien gaat het om gevallen die dikwijls in het strafproces worden beoordeeld in het kader van de behandeling van de vordering van de benadeelde partij. Het blijft evenwel onverminderd gaan om een naar *civielrechtelijke* maatstaven vast te stellen aanspraak. Het gaat er telkens om of een onrechtmatige daad is gepleegd jegens de benadeelde die aanspraak geeft op schadevergoeding, die (ook) uit smartengeld bestaat als sprake is van een persoonsaantasting in de zin van art. 6:106 sub b BW.

Deel C ziet in principe op situaties waarin geen sprake is van lichamelijk of (geobjectiveerd) geestelijk letsel. Een uitzondering hierop zijn gevallen waarin een norm-schending vaak gepaard gaat met fysiek geweld. In die gevallen is de bandbreedte ook gebaseerd op uitspraken waarin zeer licht letsel aan de orde is (zoals een blauwe plek). Dit wordt dan ook aangegeven in de toelichting. In andere gevallen, waarin ook meer substantieel lichamelijk letsel en/of (geobjectiveerd) geestelijk letsel aan de orde is, is sprake van een situatie van meervoudigheid waarin (meer) maatwerk is vereist (zie paragraaf 3.2).

15 Seksuele misdrijven

De categorieën hieronder zijn gebaseerd op uitspraken waarin het recht is toegepast dat gold voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Wet seksuele misdrijven.³⁷

15.1 Verkrachting (art. 242 Sr oud)

Verkrachting is het tegen de wil van de benadeelde seksueel binnendringen van diens lichaam.

Onderstaande bandbreedtes zien op gevallen waarin eventueel geweld jegens de benadeelde geen of slechts zeer gering letsel tot gevolg heeft (bijvoorbeeld een blauwe plek of een schaafwond).

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur en de frequentie van de handeling(en);
- ii ernst van de seksuele handeling(en) en of sprake was van onbeschermd seks;
- iii handelwijze van de dader (manipulatief, mate van dwang, geweld etc.);
- iv afhankelijkheidsrelatie of vertrouwensband met de dader;
- v locatie;
- vi of ook seksueel getint beeldmateriaal van de benadeelde is vervaardigd, verworven, verspreid en/of in bezit is;
- vii kwetsbaarheid en leeftijd, en het leeftijdsverschil met de dader;
- viii aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 15.000 tot € 26.000

Het gaat om meerdere verkrachtingen gedurende een periode van meer dan ongeveer 2,5 jaar, waarbij sprake is van uitzonderlijk ernstige omstandigheden. Voorbeelden zijn het gebruik van ernstig geweld, het creëren van een afhankelijkheidsrelatie door de dader en zeer ernstige gevolgen voor de benadeelde, zoals meerdere zwangerschappen.

37 De Wet seksuele misdrijven (*Stb.* 2024, 59) trad in werking met ingang van 1 juli 2024.

(b) Ernstig

€ 7.500 tot € 15.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- meerdere verkrachtingen gedurende een periode van minder dan ongeveer 2,5 jaar. De benadeelde heeft vaak een afhankelijke en/of ondergeschikte positie ten opzichte van de dader. Er kan sprake zijn van enig geweld of een daarmee vergelijkbare mate van dwang;
- een eenmalige verkrachting, waarbij sprake is van bijzonder ernstige omstandigheden, zoals het gebruik van ernstig geweld en/of ernstige gevolgen voor de benadeelde, zoals het oplopen van een SOA/HIV en/of een (afgebroken) zwangerschap.

(c) Tamelijk ernstig

€ 2.500 tot € 7.500

In deze categorie gaat het doorgaans om een eenmalige verkrachting. Situaties waarin de benadeelde en de dader een date of een relatie hadden, vallen vaak in deze categorie.

15.2 Ontucht met binnendringen (art. 244 en 245 Sr oud)

In deze categorie gaat het om verschillende vormen van ontucht met seksueel binnendringen bij benadeelden tot 16 jaar oud. In bijna alle gevallen is sprake van een groot leeftijdsverschil tussen de dader en de benadeelde.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** duur en de frequentie van de handeling(en);
- ii** ernst van de seksuele handeling(en) en of sprake was van onbeschermd seks;
- iii** handelwijze van de dader (manipulatief, de mate van dwang, geweld etc.);
- iv** afhankelijkheidsrelatie of vertrouwensband met de dader;
- v** locatie;
- vi** of ook seksueel getint beeldmateriaal van de benadeelde is vervaardigd, verworven, verspreid of in bezit is;
- vii** kwetsbaarheid en leeftijd, en het leeftijdsverschil met de dader;
- viii** aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 12.500 tot € 32.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- ontucht met binnendringen gedurende een periode van meer dan ongeveer 2,5 jaar. Meestal is sprake van vergaande seksuele handelingen zoals vaginaal en/of anaal binnendringen met een geslachtsdeel. In bijna alle gevallen is sprake van een kwetsbare benadeelde. De benadeelde heeft vaak een vertrouwensband of afhankelijkheidsrelatie met de dader;
- eenmalige ontucht met binnendringen waarbij sprake is van zeer ernstige omstandigheden en/of ernstige gevolgen voor de benadeelde zoals het oplopen van een SOA/HIV en/of een (afgebroken) zwangerschap;
- situaties waarin niet alleen sprake is van ontucht met binnendringen, maar ook seksueel getint beeldmateriaal van de benadeelde is gemaakt en/of verspreid.

(b) Ernstig

€ 6.000 tot € 12.500

Onder deze categorie vallen onder meer:

- ontucht met binnendringen gedurende een periode van ongeveer 6 maanden tot 2,5 jaar, waarbij sprake kan zijn van vergaande seksuele handelingen, zoals anaal binnendringen;
- eenmalige ontucht met binnendringen, waarbij sprake is van een combinatie van vergaande seksuele handelingen. Vaak gaat het om zowel vaginaal en/of anaal binnendringen met een geslachtsdeel, als orale seksuele handelingen.

(c) Tamelijk ernstig

€ 1.500 tot € 6.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- ontucht met binnendringen gedurende een periode tot ongeveer 6 maanden. Er is geen sprake van anaal binnendringen;
- eenmalige ontucht met binnendringen, waarbij geen sprake is van vaginaal of anaal binnendringen met een geslachtsdeel.

15.3 Aanranding (art. 246 Sr oud)

Aanranding is het dwingen van de benadeelde tot ontuchtige handelingen. Het gaat hierbij *niet* (mede) om seksueel binnendringen. Aanranding kan zowel fysiek als digitaal plaatsvinden.

Bij aanranding op afstand (digitaal) waarbij de dader beeldmateriaal van de benadeelde heeft gemaakt of heeft ontvangen, moet de benadeelde leven met het risico dat dergelijk materiaal niet (volledig en met zekerheid) kan worden verwijderd en vernietigd.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur en de frequentie van de handeling(en);
- ii ernst van de seksuele handeling(en);
- iii kwetsbaarheid en leeftijd, en het leeftijdsverschil met de dader;
- iv locatie;
- v handelwijze van de dader (manipulatief, de mate van dwang, geweld etc.);
- vi vervaardigen/verwerven/verspreiden/bezitten van seksueel beeldmateriaal van de benadeelde;
- vii aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 5.000 tot € 6.500

Onder deze categorie vallen onder meer:

- de benadeelde wordt veelal herhaaldelijk gedwongen tot ontuchtige handelingen. Het gaat vaak om het betasten van het ontblote geslachtsdeel van een vrouwelijke benadeelde. Ook kan sprake zijn van aanraking van de benadeelde door de dader met zijn ontblote geslachtsdeel. Er is vaak sprake van een afhankelijkheidsrelatie tussen de dader en de benadeelde;
- digitale aanranding, waarbij de benadeelde herhaaldelijk wordt gedwongen om voor de camera seksuele handelingen bij zichzelf te verrichten.

(b) Ernstig

€ 1.000 tot € 5.000

Het gaat vaak om eenmalige aanranding. Bij vrouwelijke benadeelden bestaan de seksuele handelingen veelal (mede) in het betasten van het met kleding bedekte geslachtsdeel van de benadeelde. De dader betast daarnaast in veel gevallen andere onblote lichaamsdelen (borsten, billen etc.). Bij mannelijke benadeelden gaat het in deze categorie ook om het betasten van het onblote geslachtsdeel.

Een hoger bedrag kan passend zijn als de benadeelde zich tijdens de aanranding bijzonder moeilijk aan de situatie kon onttrekken, bijvoorbeeld bij aanranding in een treincoupé.

(c) Tamelijk ernstig

Tot € 1.000

Er is sprake van eenmalige aanranding, (vaak) in een openbare ruimte. De seksuele handelingen bestaan vaak uit het vluchtig betasten van de benadeelde over de kleding heen, zoals het geven van een tik op de billen. Het geslachtsdeel van de benadeelde wordt niet betast. De benadeelde kent de dader doorgaans niet.

15.4 Openbaarmaking van seksueel getint beeldmateriaal

In deze gevallen gaat het om schending van de (seksuele) privacy van de benadeelde door het openbaar maken van seksueel getinte foto's en/of filmpjes van de benadeelde. Vaak gaat dit gepaard met strafbare feiten zoals misbruik van seksueel beeldmateriaal, smaad, laster, belediging en/of dwang. In al deze gevallen kan worden aangesloten bij onderstaande bandbreedtes.

De benadeelde moet leven met het risico dat het eenmaal verspreide seksueel getinte beeldmateriaal bijna nooit (volledig en met zekerheid) kan worden verwijderd en vernietigd.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i handelwijze van de dader (heimelijk beeldmateriaal maken, manipulatief);
- ii aard en ernst van de vastgelegde inhoud (foto's en/of filmpjes, aard van de verrichte seksuele handelingen en herkenbaarheid van de benadeelde);
- iii hoeveelheid verspreid beeldmateriaal;
- iv omvang van de verspreiding;
- v aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 2.500 tot € 7.500

Het seksueel getinte beeldmateriaal is openbaar gemaakt via (sociale) media met een groot bereik, zoals (pornografische) websites, openbare profielen etc.

Het gaat vaak om beeldmateriaal waarop vergaande seksuele handelingen zijn te zien. Bovendien is de benadeelde bijna altijd herkenbaar in beeld.

Als de contactgegevens van de benadeelde bij het beeldmateriaal worden gedeeld, kan een bedrag bovenin de bandbreedte passend zijn. Ook in gevallen waarin het beeldmateriaal onder dwang en/of heimelijk is vervaardigd, lijken hogere bedragen passend.

(b) Ernstig

Tot € 2.500

Het seksueel getinte beeldmateriaal is vaak verspreid binnen een beperkte groep mensen. Dit zijn veelal bekenden van de benadeelde. Er wordt minder beeldmateriaal verspreid dan in de meest ernstige gevallen. Ook is de benadeelde op het beeldmateriaal vaak niet of minder goed herkenbaar.

15.5 Sextortion

Sextortion is het chanteren van de benadeelde met het openbaar maken en verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal. Het kan gaan om bestaande naaktfoto's of video's, maar ook om *deepfakes*. De dader is veelal uit op geld, meer seksueel getint beeldmateriaal of verdergaande (seksuele) handelingen. De dader stelt zich veelal manipulatief op en doet zich bijna altijd voor als iemand anders.

Sextortion is geen zelfstandig strafrechtelijk delict. In gevallen van *sextortion* wordt de verdachte vaak vervolgd wegens dwang (art. 284 Sr) en/of afdreiging (art. 318 Sr). In de meer ernstige gevallen is sprake van samenloop met aanranding en soms met andere seksuele misdrijven.

De benadeelde moet leven met de onzekerheid of het beeldmateriaal is verspreid, wetende dat eenmaal (online) verspreid materiaal bijna nooit (volledig en met zekerheid) kan worden verwijderd en vernietigd.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur van de chantage;
- ii aard en ernst van de vastgelegde inhoud (foto's en/of filmpjes, aard van de verrichte seksuele handelingen en herkenbaarheid van de benadeelde);
- iii hoeveelheid verzameld beeldmateriaal van de benadeelde;
- iv aard van de dreiging, en of daarbij naasten en/of de werkgever van de benadeelde worden betrokken;
- v kwetsbaarheid en leeftijd;
- vi aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 5.000 tot € 8.500

Sextortion gedurende een periode van maanden tot jaren. De benadeelden hebben onder dwang zeer vergaande seksuele handelingen verricht, zoals seks met derden, seks met dieren en vergaande seksuele handelingen bij zichzelf. Deze handelingen worden op beeld vastgelegd voor de dader, die hiertoe expliciete instructies geeft.

(b) Ernstig

€ 2.000 tot € 5.000

Sextortion gedurende een periode van ongeveer twee tot zes maanden. Er is bijna altijd samenloop met aanranding of een ander seksueel misdrijf. Het gaat veelal om benadeelden die onder dwang seksueel getint beeldmateriaal hebben gedeeld met de dader, waarop te zien is dat zij seksuele handelingen bij zichzelf verrichten.

(c) Tamelijk ernstig

Tot € 2.000

In deze categorie gaat het meestal om *sextortion* gedurende een periode tot ongeveer twee maanden.

Onder deze categorie vallen onder meer:

- de situatie waarin de dader probeert seksueel getint beeldmateriaal van de benadeelde te krijgen door te dreigen met het verspreiden van gemanipuleerd seksueel getint beeldmateriaal (*deepfake*);
- de situatie waarin de dader dreigt om seksueel getint beeldmateriaal van de benadeelde openbaar te maken als de benadeelde geen geld overmaakt of meer beeldmateriaal stuurt.

16 Mensenhandel (art. 273f Sr)

Mensenhandel is het illegaal onder dwang werven, vervoeren, vasthouden en/of huisvesten van een persoon met het doel om aan die persoon te verdienen (uitbuiting). Naast seksuele uitbuiting kan het ook gaan om criminele uitbuiting of arbeidsuitbuiting.

Onderstaande bandbreedtes zien op gevallen waarin eventueel geweld jegens de benadeelde geen of zeer beperkt letsel tot gevolg heeft (bijvoorbeeld een blauwe plek of een schaafwond).

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur van de uitbuiting;
- ii mate van vrijheidsbeperking;
- iii mate waarin geweld wordt gebruikt;
- iv ernst en frequentie van de afgedwongen (seksuele) handelingen en de werkomstandigheden;
- v handelwijze van de dader (manipulatief, de inzet van (verslavende) middelen, het achterhouden van het identiteitsbewijs etc.);
- vi kwetsbaarheid en leeftijd;
- vii aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 10.500 tot € 21.000

Mensenhandel die plaatsvindt gedurende een periode van ongeveer zes maanden of langer. De benadeelde wordt in veel gevallen ernstig in zijn bewegingsvrijheid beperkt en de dader houdt de benadeelde vaak continu in de gaten. De benadeelde is over het algemeen afhankelijk van de dader, bijvoorbeeld voor huisvesting, vanwege een drugsverslaving en/of omdat de benadeelde niet rechtmatig in Nederland verblijft.

Het gaat vaak om een bedreigende en/of gewelddadige situatie. Er kan ook sprake zijn van vergaande manipulatie door de dader, zoals de benadeelde doen geloven dat die een schuld dient af te betalen en/of misbruik maken van een vermeende liefdesrelatie. In het geval van prostitutie wordt de benadeelde vaak ook gedwongen tot onbeschermde seksuele handelingen.

(b) Ernstig

€ 5.000 tot € 10.500

Mensenhandel die plaatsvindt gedurende een periode van ongeveer één maand tot zes maanden. Over het algemeen wordt geen fysiek geweld gebruikt jegens de benadeelde; er kan wel sprake zijn van bedreiging. De benadeelde kan afhankelijk zijn van de dader, bijvoorbeeld voor woonruimte of omdat de benadeelde niet rechtmatig in Nederland verblijft.

(c) Tamelijk ernstig

€ 2.000 tot € 5.000

Mensenhandel die plaatsvindt gedurende een periode van minder dan ongeveer één maand, waarbij soms niet duidelijk is of dit de dader financieel gewin heeft opgeleverd. Er wordt geen geweld gebruikt jegens de benadeelde en de benadeelde wordt niet bedreigd.

17 Belaging (art. 285b Sr)

Belaging is het stelselmatig en opzettelijk inbreuk maken op de privacy van de benadeelde.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur, frequentie en intensiteit van de belaging;
- ii aard van de belaging (bijvoorbeeld een bedreigend karakter);
- iii handelwijze van de dader (planmatig, schenden contact- en/of gebiedsverbod, doorgaan na een stopgesprek etc.);
- iv aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

Bij de intensiteit van de belaging kan onder meer worden gedacht aan de (verscheidenheid aan) manier(en) waarop de dader de benadeelde benadert. Dit kan fysiek zijn, bijvoorbeeld door de benadeelde te achtervolgen of door zich nabij diens woning te begeven of diens woning te betreden. Daarnaast kan de dader de benadeelde op afstand benaderen, onder andere via sociale media, telefonisch en fysieke post. Ook kan de dader diensten afnemen en/of producten bestellen op naam van de benadeelde. Voor de intensiteit van de belaging is daarnaast relevant in welke mate de dader (mede) contact zoekt via personen in de omgeving van de benadeelde, zoals vrienden, familie, de werkgever etc.

(a) Meest ernstig

€ 5.000 tot € 8.000

Belaging die langdurig (meestal langer dan één jaar), frequent en intensief is. De dader benadert de benadeelde zowel op afstand (bellen, berichten, brieven e.d.) als fysiek (zoals achtervolgen, ophouden rondom de woning van de benadeelde, de woning betreden en/of vernieling van de woning). De dader zoekt ook contact via personen in de omgeving van de benadeelde. In veel gevallen plaatst de dader ook informatie over en beeldmateriaal van de benadeelde op social media of internet, met een lasterlijke of seksuele strekking.

(b) Ernstig

€ 2.000 tot € 5.000

Belaging die ernstig is, maar vaak minder lang en/of minder frequent en/of minder intensief dan de meest ernstige gevallen. De dader maakt (ook in dit type gevallen) veelal gebruik van verschillende (communicatie)middelen om de benadeelde te benaderen.

(c) Tamelijk ernstig

Tot € 2.000

Belaging die minder lang duurt en/of minder frequent en/of minder intensief is dan de ernstige gevallen. In de meeste gevallen is de communicatie vanuit de dader niet bedreigend van aard. Er is vaak nog tot kort voor de belaging contact met wederzijds goedvinden geweest tussen de benadeelde en de dader. De dader zoekt over het algemeen geen contact met de omgeving van de benadeelde.

18 Onttrekking aan het ouderlijk gezag (art. 279 Sr)

Bij het opzettelijk onttrekken van een kind aan het wettig gezag, oftewel ‘kinderontvoering’, gaat het vaak om een ouder die het kind onttrekt aan het gezag van de andere (‘achterblijvende’) ouder. Hierdoor kan de achterblijvende ouder niet meer zijn of haar ouderlijk gezag over het kind uitvoeren.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

18.1 Persoonsaantasting van de ouder

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i duur van de onttrekking;
- ii bestemming van de onttrekking;
- iii omstandigheden waaronder de onttrekking plaatsvond (planmatig handelen, het gebruik van of bedreiging met geweld, abrupte scheiding tussen ouder en kind etc.);
- iv leeftijd van het kind;
- v mate van contact met het kind en/of kennis over diens situatie na de onttrekking;
- vi aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 10.000 tot € 35.000

De onttrekking aan het ouderlijk gezag duurt meer dan ongeveer vijf jaar. Het kind verblijft in het buitenland. Soms wordt geweld gebruikt bij het meenemen van het kind. De achterblijvende ouder kan langdurig in onzekerheid verkeren over de verblijfplaats en het welzijn van het kind. Doorgaans heeft de ouder geen tot beperkt contact met het kind.

(b) Ernstig

€ 2.500 tot € 10.000

De onttrekking aan het ouderlijk gezag duurt meer dan ongeveer één jaar (en korter dan ongeveer vijf jaar). Het kind verblijft in het buitenland. De ouder verkeert vaak in onzekerheid over de verblijfplaats van het kind.

(c) Tamelijk ernstig

Tot € 2.500

De onttrekking aan het ouderlijk gezag duurt minder dan ongeveer één jaar. De onttrekking vindt vaak plaats aansluitend op een periode waarin het kind (bijvoorbeeld in het kader van een omgangsregeling) rechtmatig bij de dader verbleef. Vrijwel altijd verblijft het kind in Nederland, althans Europa. Er kan enige vorm van contact zijn tussen de achterblijvende ouder en het kind.

18.2 Persoonsaantasting van het kind

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** duur en bestemming van de onttrekking;
- ii** abruptheid van de scheiding en de mate van contact met de achterblijvende ouder;
- iii** leefomstandigheden van het kind gedurende de onttrekking;
- iv** leeftijd;
- v** aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde, waaronder voor diens ontwikkeling.

(a) Meest ernstig

€ 2.500 tot € 5.000

De onttrekking aan het ouderlijk gezag, in het buitenland, duurt meer dan ongeveer één jaar. Als de onttrekking een groot effect heeft op de ontwikkeling van het kind, bijvoorbeeld omdat het geen contact heeft met de achterblijvende ouder en/of leeftijdsgenoten, kan een hoger bedrag passend zijn.

(b) Ernstig

Tot € 2.500

De onttrekking aan het ouderlijk gezag duurt minder dan ongeveer één jaar. De onttrekking vindt vaak plaats aansluitend op een periode waarin het kind (bijvoorbeeld in het kader van een omgangsregeling) rechtmatig bij de dader verbleef. Er kan enig contact zijn tussen de achterblijvende ouder en het kind. Aannemelijk is dat de weerslag op het kind minder groot is als het kind zich niet (volledig) bewust is van de onttrekking.

19 Persoonsaantastingen bij bedreigende situaties

Er zijn verschillende bedreigende situaties die een persoonsaantasting met zich brengen. In dit hoofdstuk worden enkel gevaltypen geschetst waarin in het merendeel van de gevallen een persoonsaantasting blijkt te worden aangenomen. Het enkel noemen van een bepaald gevalstype in dit hoofdstuk betekent dus niet dat telkens sprake is van een persoonsaantasting.

19.1 Bedreigende situaties die gepaard gaan met diefstal (art. 312 Sr) en/of afpersing (art. 317 Sr)

In gevallen van diefstal en/of afpersing waarbij geweld wordt gebruikt jegens de benadeelde of daarmee wordt gedreigd, kan een persoonsaantasting worden aangenomen.

Onderstaande bandbreedtes zien op gevallen waarin géén sprake is van letsel of als zeer licht letsel aan de orde is, zoals een blauwe plek of schaafwond.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i handelwijze van de dader (bijvoorbeeld met hulp van anderen);
- ii intensiteit van de bedreigende situatie (bijvoorbeeld het gebruik van (nep) wapens of het waarnemen van het gebruik van geweld jegens anderen);
- iii mate en duur van vrijheidsbeperking;
- iv kwetsbaarheid en leeftijd;
- v aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 3.000 tot € 8.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een overval in de woning van de benadeelde, veelal in vereniging gepleegd. De benadeelde wordt vaak bedreigd met een (vuur)wapen en verbaal bedreigd. Er kan ook geweld worden uitgeoefend jegens de benadeelde. Regelmatig wordt de benadeelde ook van zijn vrijheid beroofd, bijvoorbeeld door hem vast te binden en/of zijn mond en/of hoofd te bedekken. Een hoger bedrag kan passend zijn in het geval de benadeelde gescheiden wordt van andere familieleden, partners en/of vrienden tijdens de overval;
- afpersing die zich over een zeer lange periode (jaren) uitstrekt, waarbij de benadeelde herhaaldelijk wordt bedreigd en wordt gedwongen om (veel) geld af te staan.

(b) Ernstig

Tot € 3.000

Onder deze categorie vallen onder meer:

- een overval op de werkplek van de benadeelde, zoals een winkel of tankstation, waarbij de benadeelde wordt bedreigd met een (vuur)wapen. Het kan ook gaan om een benadeelde wiens werkzaamheden (mede) bestaan uit het bezorgen of vervoeren van zaken. In dat geval vindt de diefstal of afpersing met (bedreiging van) geweld bijvoorbeeld plaats bij het opgegeven bezorgadres of tijdens het vervoer;
- planmatige overvallen, waarbij de benadeelde naar een locatie wordt gelokt, of overvallen met een zeer manipulatief karakter;
- gevallen waarin de benadeelde naast de diefstal/afpersing met (bedreiging van) geweld ook urenlang van zijn vrijheid wordt beroofd;
- afpersing met bedreiging van geweld gedurende een periode van maanden, al dan niet online;
- een straatroof met meerdere daders.

19.2 Vrijheidsberoving (art. 282 Sr)

In geval van vrijheidsberoving kan aansluiting worden gezocht bij bovenstaande bandbreedtes (bedreigende situaties die gepaard gaan met diefstal en/of afpersing, paragraaf 19.1).

19.3 Bedreigende situaties door opzettelijke ontploffing (art. 157 Sr)

Opzettelijke ontploffing in of zeer nabij de woning van de benadeelde, met gevaar voor zwaar lichamelijk letsel of het leven van de benadeelde, kan een persoonsaantasting met zich brengen.

Strafrechtelijk kan sprake zijn van eendaadse samenloop met bedreiging met onder meer enig misdrijf tegen het leven gericht en/of zware mishandeling (art. 285 Sr) of een poging tot zware mishandeling gepleegd met voorbedachten rade (art. 303 Sr). Voor het smartengeld maakt dat niet uit, omdat het vanuit civielrechtelijk perspectief zal gaan om ‘dezelfde’ onrechtmatige daad als grondslag voor de verplichting tot schadevergoeding. Daarom kan in deze gevallen bij onderstaande bandbreedtes worden aangesloten.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i handelwijze en motief van de dader;
- ii mate van gevaar (bijv. een geblokkeerde uitgang, gedurende slaap);
- iii locatie;
- iv kwetsbaarheid en leeftijd;
- v aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde (waaronder diens woonsituatie, de noodzaak van een *safehouse*, etc.).

(a) Meest ernstig

€ 5.000 tot € 8.000

Een ontploffing die plaatsvindt in de woning van de benadeelde, waarin de benadeelde op dat moment aanwezig was, en gevolgen heeft voor de woonsituatie. De woning kan

bijvoorbeeld tijdelijk onbewoonbaar zijn of de benadeelde moet tijdelijk onderduiken in *safehouses*.

(b) Ernstig

€ 1.000 tot € 5.000

Een ontploffing in of vlakbij de woning van de benadeelde, waar de benadeelde op dat moment aanwezig was, of in een ander gebouw waarin de benadeelde dichtbij aanwezig was, zoals een winkel of horeca-aangelegenheid.

19.4 **Bedreigende situaties door opzettelijke brandstichting (art. 157 Sr)**

Opzettelijke brandstichting in of zeer nabij de woning van de benadeelde, met gevaar voor zwaar lichamelijk letsel of het leven van de benadeelde, kan een persoons-aantasting zijn.

Strafrechtelijk kan sprake zijn van eendaadse samenloop met bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht en/of zware mishandeling (art. 285 Sr) of een poging tot zware mishandeling gepleegd met voorbedachten rade (art. 303 Sr). Voor het smartengeld maakt dat niet uit, omdat het vanuit civielrechtelijk perspectief zal gaan om ‘dezelfde’ onrechtmatige daad als grondslag voor de verplichting tot schade-vergoeding. Daarom kan in deze gevallen bij onderstaande bandbreedtes worden aangesloten.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i handelwijze en motief van de dader;
- ii mate van gevaar (bijv. een geblokkeerde uitgang, gedurende slaap);
- iii locatie;
- iv kwetsbaarheid en leeftijd;
- v aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde (waaronder diens woon-situatie, de noodzaak van een *safehouse*, etc.).

(a) Meest ernstig

€ 2.000 tot € 5.000

Brandstichting in de woning van de benadeelde, terwijl de benadeelde op dat moment in de woning lag te slapen.

(b) Ernstig

Tot € 2.000

Brandstichting in of nabij de woning van de benadeelde, waar de benadeelde op dat moment (in wakkere toestand) aanwezig was.

19.5 **Bedreiging (art. 285 Sr)**

In ernstige gevallen van bedreiging wordt dikwijls een persoonsaantasting aangenomen.

Indien de bedreiging gepaard gaat met een of meer andere normschendingen (zoals diefstal, vrijheidsberoving of mensenhandel) kan worden gekeken naar de bandbreedtes voor deze normschendingen.

Voordat een bedrag wordt bepaald, dient eerst uitdrukkelijk te worden vastgesteld dat de aard en de ernst van de normschending en van de gevolgen daarvan voor de benadeelde meebrengen dat sprake is van een persoonsaantasting.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** handelwijze van de dader;
- ii** intensiteit van de bedreigende situatie (bijvoorbeeld het gebruik van (nep) wapens of het waarnemen van het gebruik van geweld jegens anderen);
- iii** locatie en tijdstip;
- iv** kwetsbaarheid en leeftijd;
- v** aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

De bedreiging gaat gepaard met concrete, intimiderende handelingen die de dreiging versterken en de indruk wekken dat het dreigement daadwerkelijk ten uitvoer zal worden gebracht, zoals het bewust naast de benadeelde schieten of het maken van steekbewegingen met een mes in de richting van de benadeelde.

Tot € 1.500

20 Schending van de eer en goede naam

Volgens de wet heeft de benadeelde recht op smartengeld indien de benadeelde in zijn eer of goede naam is geschaad (art. 6:106 aanhef en onder b BW).

20.1 Reputatieschade door smaad, laster, etc.

Schending van de eer en goede naam bestaat vaak uit het verspreiden van een ongefundeerde of valse beschuldiging over de benadeelde. Vaak gaat het om het vermeend plegen van strafbare feiten door de benadeelde. Smaad (art. 261 Sr) en laster (art. 262 Sr) vallen onder de hiernavolgende categorieën.

Indien informatie over de benadeelde via het internet is verspreid, moet de benadeelde leven met de onzekerheid dat eenmaal verspreide informatie bijna nooit (volledig en met zekerheid) kan worden verwijderd en vernietigd.

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i aard en ernst van de verspreide informatie over de benadeelde en herkenbaarheid van de benadeelde;
- ii omvang van de verspreiding (bijvoorbeeld publicatie op internet);
- iii of de uitlatingen specifiek zijn gedaan aan bekenden van de benadeelde en of de informatie hen heeft bereikt;
- iv duur van de verspreiding;
- v aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

(a) Meest ernstig

€ 3.000 tot € 13.000

In deze categorie gaat het om een schending van de eer en goede naam met ingrijpende gevolgen voor de benadeelde, waaronder voor diens reputatie. In de meest ernstige gevallen kan sprake zijn van ernstige bedreigingen.

Het gaat om verspreiding via een website, televisie-uitzending, of bijvoorbeeld veel gelezen sociale media-

accounts, krant(en) en/of nieuwsbrief. Vaak heeft de benadeelde een bepaalde maatschappelijke/politieke positie.

(b) Ernstig

Tot € 3.000

Bovenin de bandbreedte gaat het om de verspreiding naar een groot aantal personen in de omgeving van de benadeelde of verspreiding via internet/sociale media. De benadeelde heeft hiervan nadelige gevolgen ervaren.

Onderin de bandbreedte gaat het om gevallen waarin de informatie met een beperkt aantal mensen is gedeeld en/of sprake is van een risico op nadelige gevolgen, dat zich (nog) niet heeft verwezenlijkt.

20.2 Belediging

Door een beledigende uitlating kan de eer en goede naam van de benadeelde worden geschaad. Strafrechtelijk kan sprake zijn van eenvoudige belediging (art. 266 Sr), waaronder belediging van een ambtenaar in functie (art. 267 Sr).

Relevante factoren voor de omvang van het smartengeld:

- i** aard en ernst van de uitlating(en);
- ii** discriminatoir karakter;
- iii** of de belediging (mede) bestaat uit een fysieke handeling (bijvoorbeeld spugen);
- iv** duur en frequentie;
- v** aard en ernst van de gevolgen voor de benadeelde.

Onder deze categorie vallen onder meer:

Tot € 550

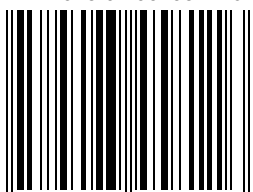
- een discriminatoire uitlating, bijvoorbeeld over de seksualiteit of achtergrond van de benadeelde, in combinatie met een scheldwoord;
- een beschuldiging, bijvoorbeeld van racisme, in combinatie met een scheldwoord;
- spugen op de benadeelde.

Al jaren is de vaststelling van smartengeld in Nederland een punt van discussie en is er behoefte aan meer inzichtelijkheid, meer consistentie en meer efficiëntie. Het belang van meer ordening heeft aan gewicht gewonnen door de grote toename van het aantal uitspraken van de strafrechter waarin hij veelvuldig smartengeld vaststelt. Daarmee hebben onderlinge verschillen tussen uitspraken meer nadrukkelijk de aandacht gekregen.

De Rotterdamse schaal bevat een ordening van smartengeldbedragen bij letsel en andere persoonsaantastingen. De schaal biedt in één oogopslag een indicatie voor een passend smartengeldbedrag voor een bepaald gevalstype. De schaal beoogt de rechtspraak te faciliteren door op een toegankelijke manier overzicht en aanknopingspunten te bieden voor de vaststelling van smartengeld.

Het onderzoek dat deze schaal heeft voortgebracht is verricht in opdracht van de Raad voor de rechtspraak en gefinancierd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. De Engelse *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases* en de Ierse *Personal Injury Guidelines* vormden bij het ontwerp een grote bron van inspiratie.

ISBN 978-94-93458-11-6

9 789493 458116 >